

Svenskt konstliv visar i dag upp två ansikten eller ett Janusansikte om man så vill. Å ena sidan ser vi åtskilliga internationellt framgångsrika svenska konstnärer och vi ser många nyskapande initiativ. Å andra sidan ser vi en verklighet, där de ... s.5

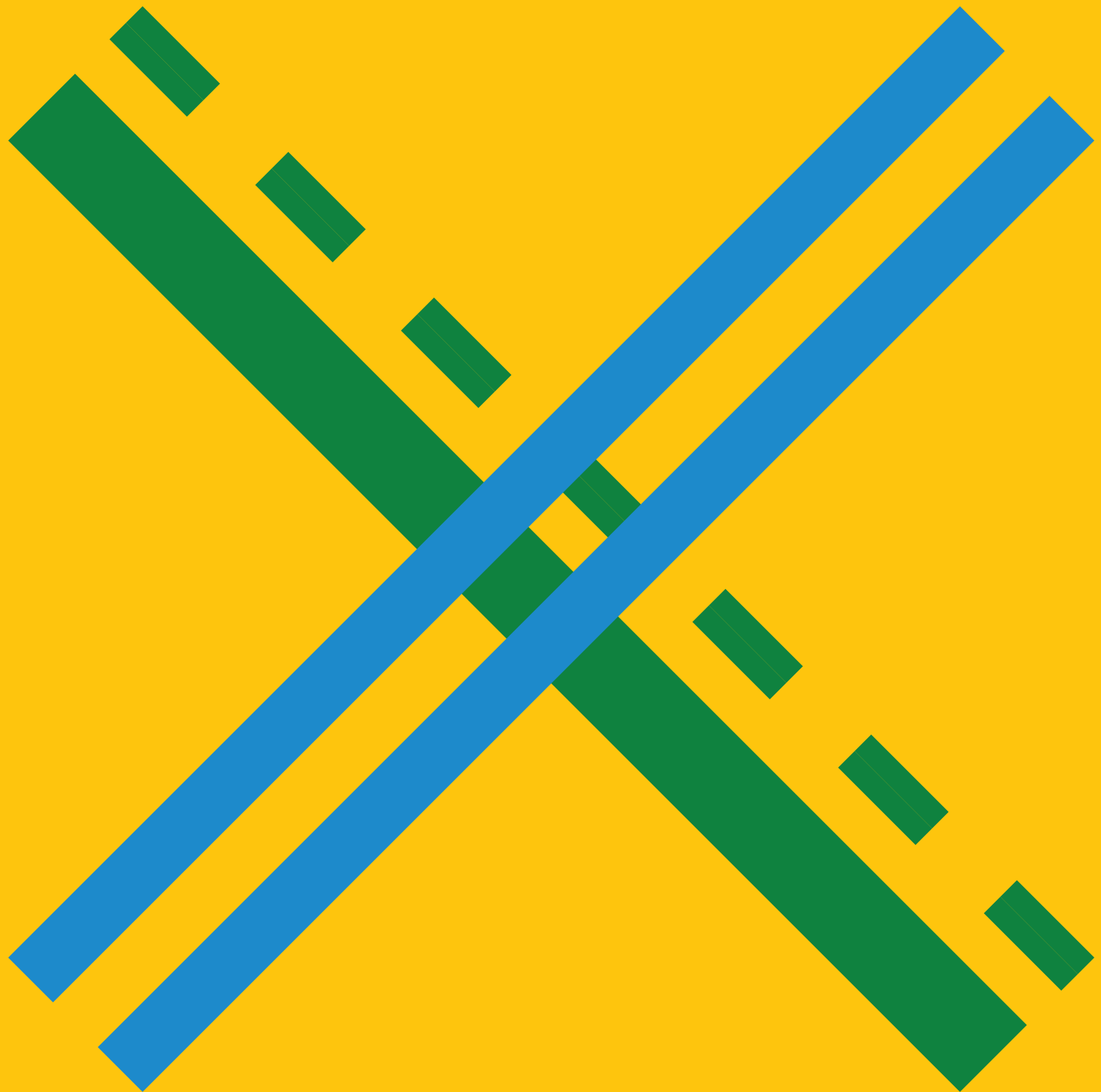
Det är en av de första riktiga vårdagarna och solen lyser in genom fönstret. Roxy, född Roxane, Farhat bjuder på kaffe. Farhat bor egentligen i ett kvinnokollektiv i Malmö, men när hon är på besök i Stockholm bor hon i ett kollektiv i Hagsåtra ... s.14

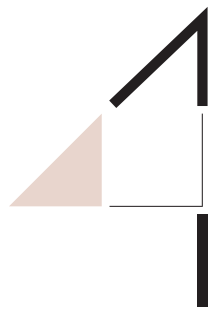
För ett tag sedan fick jag en fråga från KRO:s norska systerorganisation Norske billedkunstnere, som undrade om jag ville skriva en artikel till deras tidning Billedkunst om svensk borgerlig kulturpolitik, stortingsval i september och ... s.20

Det är 2013 och något har hänt. Något har skiftat och den kulturpolitiska debatten har vridit sig en aning. Så tänker jag när jag sitter på en Timbrodebatt om kultur på Teater Brunngatan fyra i Stockholm. Rubriken är »Vem är samhälls- ... s.22

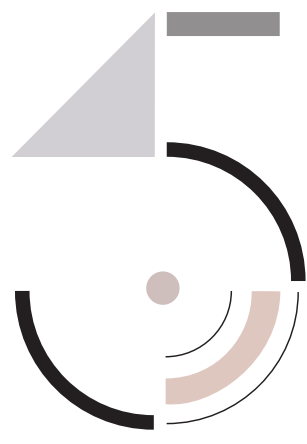

X-border Art Biennial
Luleå · Rovaniemi · Severomorsk
June 19 – October 6, 2013
www.x-border.info

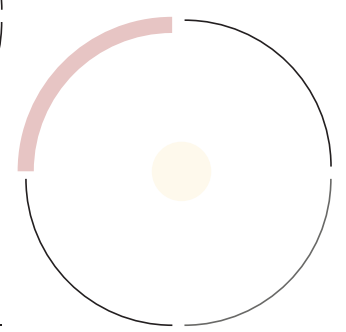
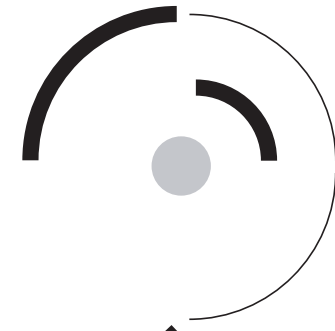
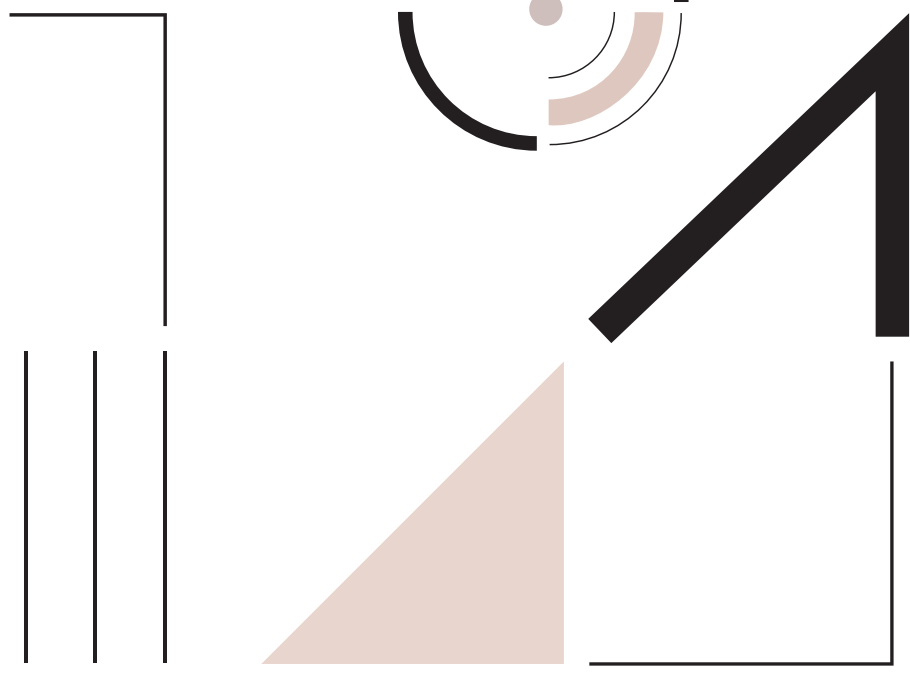
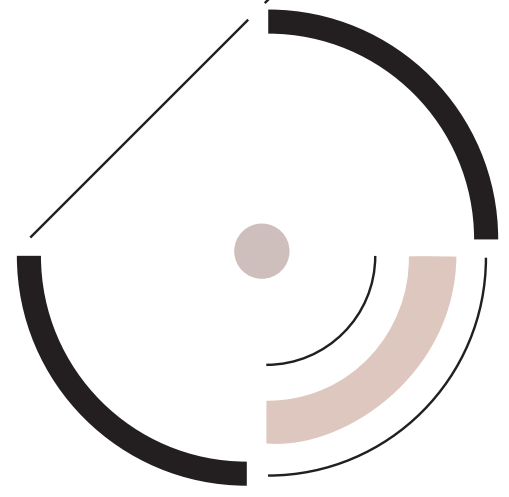

LEDARE
Snällkulturens diktatur

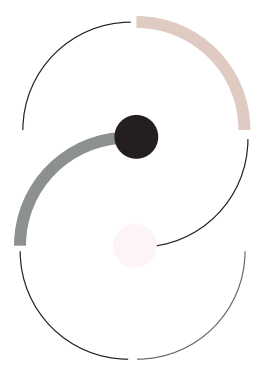
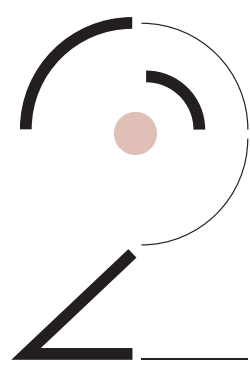
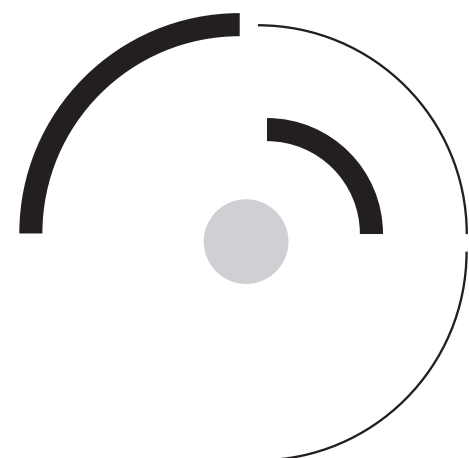
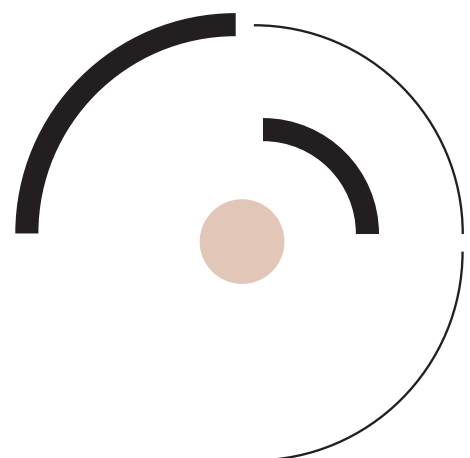
DEBATT
Ulf Nilsson (FP): »Kulturen ska stå i politikens centrum«.

NYHETER
Kultursamverkan, konstnärliga rättigheter och nedskärningskonst

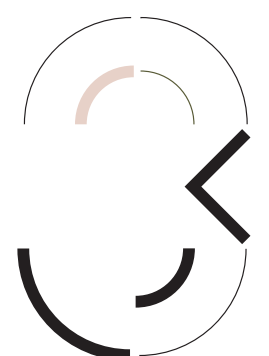
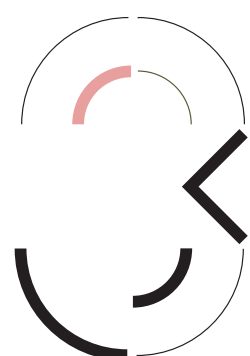

ROXY FARHAT
Roxy Farhat om konst, pengar och systemskap

DET SITTER I VÄGGARNA
Vad kan Norge lära av sju år av borgerlig svensk kulturpolitik?

MEDLEMSSIDOR KRO/KIF

MEDLEMSSIDOR BUS

RÖDVINSHÖGERN
Timbro har en ny plan för att förändra kulturvärlden.

SNÄLLKULTURENS DIKTATUR

ROXY FARHAT

FOTO: MÄRTA THISNER

KONSTNÄREN NUMMER TVÅ 2013

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE: ANDERS RYDELL

FORM OCH KONSTNÄRLIG LEDNING: NILLE SVENSSON

NYHETSREDAKTÖR: JOHANNA KAROLINA MODIG

REDAKTÖR: JOHAN LINDSKOG

MEDARBETARE I DETTA NUMMER: JOHANNA KAROLINA MODIG, SANNA

SAMUELSSON, IDA THERÉN, MÄRTA THISNER, ALEXANDRA FALAGARA,

PONTUS LUNDKVIST.

OMSLAG: ROXY FARHAT PORTRÄTTERAD AV MÄRTA THISNER

PRENUMERATION HELÅR 275 KR.: RED@TIDNINGENKONSTNAREN.SE

ANNONSER:

LUDVIG LOF LUDVIG@ANNONSHUSET.SE 08-662 75 09

HANS FLYGARE HANS@ANNONSHUSET.SE 08-662 75 03

KONSTNÄREN GÖRS AV EGG PUBLISHING PÅ UPPDRAG AV KRO/KIF

REDAKTIONEN: ERIK DAHLBERGSALLÉN 9

111 52 STOCKHOLM

EMAIL: RED@TIDNINGENKONSTNAREN.SE

KRO/KIF: HORNSGATAN 103, 9 TR, 104 62 STOCKHOLM

KRO/KIF TEL: 08 54542080

KRO/KIF EMAIL: KRO@KRO.SE, KIF@KIF.SE

TRYCK: TRYDELLS TRYCKERI AB

UPPLAGA 8000 EX

TIDNINGEN KONSTNÄREN GES UT AV AB SVENSK KONSTNÄRSSERVICE.

KIF Sveriges Konsthantverkare
& Industriformgivare

Konstnärernas Riksorganisation

The Swedish Artists' National Organization

I BÖRJAN AV JULI 2010 satt jag på en av träbänkarna på biblioteket i Visby. Framför mig trängdes en mindre hord av dagstidningsfotografer. Det var Almedalsvecka. Det var valår. På scen stod De rödgröna – Mona Sahlin, Lars Ohly, Maria Wetterstrand och Peter Eriksson. De hade ett glatt budskap till den uppbyggda pressen – en miljard till kultursektorn om de vann valet. Satsningen presenterades i ett sjustegsprogram, där De rödgröna lade fram sin prioriteringslista.

Satsningen hyllades för att lyfta fram kulturen i valrörelsen. Det var förvissat sant, men det fanns ändå något i De rödgrönas sju-punktsprogram som gjorde mig ganska nedslagen. En av punkterna fokuserade förvisso på att förbättra kulturskaparnas villkor – men det var också den sista, och minst utvecklade punkten. I de övriga punkterna kunde man urskilja nyckelord, som »barnkultur«, »digitalisering«, »mobilt« och »marknadsföring«.

Inte mindre än fyra av de sju punkterna fokuserade på barn- och ungdomssatsningar.

En av punkterna gjorde mig mest konfunderad, att De rödgröna ville satsa på att skapa ett populärkulturcentrum som skulle »tillgängliggöra moderna kulturyttringar«. Som om populärkulturen var hotad, och behövde statligt stöd för att »tillgängliggöras« i dagens samhälle.

Sjustegsprogrammet var i mina ögon närmast pinsamt populistiskt, och det tycktes mest ha varit ett slags pressmeddelande från De rödgröna för att framstå som moderna och i takt med sin tid, inte ett seriöst kulturpolitiskt program. Det var naturligtvis extra oroande att detta Barnen-i-bullerbyn-manifest kom från oppositionen, som ett svar på Alliansens kulturpolitik.

Tyvärr var programmet ett utslag för en slags kulturpolitisk satsning, som tycks mig ha blivit allt vanligare – och som vi förmodligen kommer att se betydligt mer utav framöver.

Det är inte så att jag är emot satsningar på barn- och ungdomskultur, eller på något sätt tycker det är oviktigt. Tvärtom har seriösa sådana kultursatsningar förmodligen aldrig varit viktigare än idag, med privatiseringarnas utarmning av skolsystemet.

Problemet rör inte barn- och ungdomskultur i sig, utan att sådana satsningar har blivit politiska feel-good-projekt. De är både trevliga och mätbara. Av någon anledning kan man nämligen vara hur instrumentell och nyttomaximerande som helst när det kommer till barnkultur. Men framför allt är dessa projekt politiskt ofarliga. Inte i en enda mening i De rödgrönas manifest nämndes ordet yttrandefrihet. Ingenstans fanns någon antydning till att kultur inte bara behöver vara Skansen-aktiviteter. Tyvärr har fri konst blivit någonting farligt för politiken. Stackars den politiker som råkar ge stöd åt en Lars Vilks, en NUG eller en Anna Odell.

Snällkulturens diktatur riskerar att bli allt mer dominerande i det nya kulturpolitiska landskapet, med etableringen av kultursamverkansmodellen och mecenatkultur. Häromåret utannonserade Postkodlotteriet att de skulle ge 100 miljoner till kulturen. Postkodlotteriet Kulturstiftelse är en blåprint av De rödgrönas valprogram – med stöd till Clowner utan gränser, folkmusik och svensk design. Inget konstnärligt subversivt eller risktagande så långt ögat når. Inget som stör friden.

Kultursamverkansmodellen innebär en ännu större risk för ett sådant förhållningssätt. Att beslutsfattarna kommer närmre kulturskaparna kommer att påverka vem och vad som får pengar. Frågan är vilka politiker som vågar stå upp för den obekväma kulturen?

ANDERS RYDELL

CHEFREDAKTÖR

FOLKPARTIET: KULTUREN SKA STÅ I POLITIKENS CENTRUM

SVENSKT KONSTLIV VISAR i dag upp två ansikten eller ett Janusansikte om man så vill. Å ena sidan ser vi åtskilliga internationellt framgångsrika svenska konstnärer och vi ser många nyskapande initiativ. Å andra sidan ser vi en verklighet, där de svenska bild- och formkonstnärerna har bland de lägsta inkomsterna i landet.

Goda villkor för det konstnärliga skapandet är en av grundförutsättningarna för ett vitalt och rikt kulturliv. För mig är det viktigt att fler konstnärer kan försörja sig på sitt skapande, men också att det finns stöd till konstnärligt skapande som har kvalitet, men inte är kommersiellt lönsamt.

Folkpartiet argumenterar inom Alliansen för en ambitionshöjning inom kulturpolitiken de närmaste åren. Visserligen har regeringen i budgetpropositionerna sedan 2007 faktiskt stärkt kulturområdet. Det är positivt, men det behövs en ännu högre ambition.

ALLIANSREGERINGEN INFÖRDE 2009 en ny form av avtal med konstnärerna om ersättning för medverkan i utställningar, det så kallade MU-avtalet. Avtalet omfattar statliga myndigheter och andra verksamheter med statliga anslag. Detta var mycket bra för konstnärerna, men det är naturligtvis viktigt att de här ramavtalen också följs i verkligheten.

Kommunala konsthallar och andra ska inte, som idag på många håll, åka snålskjuts genom att smita från rejäla ersättningar till konstnärer. Därför menar jag att vi måste skärpa kraven på kommunala och privata utställare att följa ramavtalen. Kulturrådet driver nu också att samtliga regioner som ingår i kultursamverkansmodellen ska skriva in i sina kulturplaner att de tänker följa avtalet. Det vore ett mycket viktigt första steg, men avtalet måste också bli förebild för till exempel privata utställare.

SEDAN GAMMALT finns ett enprocentsmål om att avsätta minst en procent av offentliga byggkostnader till konstnärlig gestaltning. Detta mål har ett dubbelt syfte att dels stärka tillgången till konstnärliga upplevelser, dels öka möjligheterna för konstnärer att försörja sig på sitt arbete.

Konstnärsnämnden och Statens konstråd har påbörjat en studie för att få en tydligare bild av hur

enprocentsmålet efterlevs i dag. I samband med den redovisningen bör det bli aktuellt att förtydliga förväntningarna på att det ska ske satsningar på konstnärlig gestaltning i offentliga miljöer.

DEN INDIVIDUELLA ersättningen, IV, ska kompensera konstnärerna för utställningar av sålda verk. IV-ersättningen kan jämföras med biblioteksersättningen till författarna och får inte urholkas. En möjlighet att öka konstnärernas inflytande kunde vara att införa en förhandlingsmodell med konstnärerepresentanter liknande den för biblioteksersättningen.

ÄVEN SKATTEREGLERNA är fortfarande exempel på att kultur inte betraktas fullt ut som en kärnfråga i samhällslivet. Kulturstiftelser i Sverige har ogynnsam skattelagstiftning, och företagets inköp av konstverk till arbetsplatser är inte avdragsgilla, som till exempel inköp av stolar eller datorer är. I Danmark har inte bara företagen skattelättnader för kultur. Även privatpersoner har avdragsrätt för förstagångsinköp av konst.

En ökad satsning på kultur och konst borde omfatta en förändring av skattereglerna, så att fler kan försörja sig som konstnärer. Men vi måste också gå vidare och utveckla Alliansens inledda satsningar på ersättning till nyskapande och utmanande konst. Kvalitetskonst, som i dag inte är omedelbart lönsam, kan ha stor betydelse för framtiden.

FOLKPARTIET ANSER ATT Sverige ska ha en tydlig nationell kulturpolitik. Kulturen ska vara ett av politikens kärnområden. Politiker ska utveckla goda förutsättningar för skapande. Samtidigt ska de styrande hålla sig långt borta från beslut om enskilda konstnärer eller om utställningar och projekt. Ett uttalat mål ska vara att fler människor får tillgång till konstnärliga upplevelser och att fler skapande konstnärer får ersättning för sitt arbete.

ULF NILSSON

RIKSDAGSLEDAMOT

FOLKPARTIETS KULTURPOLITISKA TALESPERSON

VICE ORDFÖRANDE KULTURUTSKOTTET

KULTURSAM- VERKANSMODELLEN UNDER LUPP

I MAJ SLÄPpte MYNDIGHETEN
FÖR KULTURANALYS SIN
SENASTE UTVÄRDERING AV
KULTURSAMVERKANSMODELLEN.
DEN VISAR ATT MODELLEN BÖRJAR FÅ
GENOMSLAG I REGIONERNA.

STOCKHOLM 2011 infördes samverkansmodellen i Skåne, Halland, Västra Götaland, Norrbotten och Gotland. Därefter har modellen utvidgats successivt till fler regioner. Modellen är ett resultat av den senaste Kulturutredningen, och innebär att regionerna får ta större ansvar för fördelningen av statliga

medel till kulturverksamhet. Tidigare avgjorde regeringen vilka regionala kulturinstitutioner som hade rätt till statligt stöd, men i och med samverkansmodellen lämnar nu respektive landsting in en kulturplan till Kulturrådet, som beslutar om statliga medel. Landstingen får sedan själva ansvara för fördelningen av pengarna till kulturinstitutioner och annan regional kulturverksamhet.

På uppdrag av regeringen ska Myndigheten för kulturanalys, som bildades 2011, utvärdera samverkansmodellen löpande. I maj släppte myndigheten sin senaste rapport. Agnes Ers, utredare för kulturpolitiska analyser, visar på tre huvudsakliga slutsatser i rapporten:

– Analysens första slutsats är att den statliga styrningen av den regionala kulturpolitiken är fortsatt stark, men att det regionala och det kommunala inflytandet över regional kultur ökar. Det andra är att det hittills inte har skett några större förändringar i hur de statliga bidragen till regional kultur fördelas, vare sig hur staten fördelar pengarna mellan regionerna eller hur regionerna sedan fördelar pengarna inom varje region.

Bristen på förändringar tros bero dels på att modellen är så pass ny att man ännu inte haft möjlighet att genomföra några förändringar, och dels på att staten inte har skjutit till extra pengar i modellen. Det innebär att man från statligt håll också har svårt att göra några förändringar i hur man fördelar bidragen mellan regionerna.

– Vår tredje slutsats är att det har skett förändringar i hur regionerna arbetar, samt i den kulturpolitiska retoriken på regional nivå. Framför allt har idén om vikten av att regionerna får möjlighet till egna

prioriteringar och variationer börjat få genomslagskraft, vilket troligtvis kommer att leda till förändringar i bidragsfördelningen på sikt.

Rapporten baseras på tre studier, där den största är en enkätstudie riktad till politiker och tjänstemän på regional och kommunal nivå. Syftet med enkäten, som skickades ut i höstas, var att få en uppfattning av vilka förväntningar som fanns på modellens effekter i regioner och kommuner, samt ta reda på på målgruppernas uppfattningar om den så här långt.

– Det har varit bra svarsfrekvens i alla grupper utom bland kommunalpolitiker. De som är mest positiva till modellen är tjänstemän och politiker på regional nivå. Man är ganska positiv även på kommunal nivå, men där finns mer kritik och mindre engagemang. Ett resultat av enkäten är därmed att kultursamverkansmodellen i första hand är en regional angelägenhet, säger Agnes Ers.

Politiker på såväl regional som kommunal nivå förväntar sig enligt rapporten få större inflytande i hur kulturpolitiken utformas och hur bidragen fördelas. Man är överlag mycket positiv till samverkan och tycker också att den har ökat.

– Vi hoppas att rapporten blir ett bra underlag för diskussion, både för vår primära målgrupp: kulturdepartementet och kulturministern, men också för kulturarbetare och medborgarna i stort. Vi kommer att fortsätta utvärdera och diskutera modellen löpande och det ska bli intressant att följa den under kommande år när nu i stort sett alla landsting är med, säger Agnes Ers.

JOHANNA KAROLINA MODIG

REGIONERNAS SATSNING PÅ BILD- OCH FORMOMRÅDET 2011

REGIONER	REGIONERNAS KULTURUTGIFT	AVSATT TILL BILD OCH FORM	PROCENT	I KRONOR PER INVÅNARE/ÅR
GOTLAND	25 543 000	1 921 000	7,5 %	34
VÄSTRA GÖTALAND	905 816 000	53 118 000	5,9 %	33
KALMAR	84 659 000	4 600 000	5,4 %	20
KRONOBERG	51 056 000	2 660 000	5,2 %	14
JÄMTLAND	67 191 000	3 468 000	5,2 %	28
UPPSALA	83 000 000	2 712 000	3,3 %	8
GÄVLEBORG	124 771 000	3 525 000	2,8 %	13
HALLAND	82 016 000	2 304 000	2,8 %	8
ÖREBRO	123 323 000	3 408 000	2,8 %	12
NORRBOTTEN	115 436 000	2 973 000	2,6 %	12
VÄSTERBOTTEN	100 532 000	2 395 000	2,4 %	9
ÖSTSAM	87 226 000	2 069 000	2,4 %	5
JÖNKÖPING	95 856 000	2 195 000	2,3 %	7
SÖDERMANLAND	92 735 000	2 020 000	2,2 %	7
DALARNA	136 621 000	2 927 000	2,1 %	11
VÄRMLAND	114 514 000	2 180 000	1,9 %	8
STOCKHOLM	372 700 000	6 100 000	1,6 %	3
SKÅNE	662 621 000	9 935 000	1,5 %	8
VÄSTERNORRLAND	97 873 000	1 085 000	1,1 %	5
VÄSTMANLAND	94 083 000	430 000	0,5 %	2
BLEKINGE	47 022 000	40 000	0,1 %	26 ÖRE
TOTALT/GENOMSNIITT	3 564 594 000	112 065 000	3,14 %	12

*SIFFRORNA ÄR I SEK.

26 ÖRE TILL KONSTEN

KULTURSAMVERKANSMODELLEN

HAR BÖRJAT FÅ SITT GENOMSLAG I REGIONERNA. MEN HUR SER DETTA UT I SIFFROR? KRO/KIF GENOMFÖRT EN STÖRRE GRANSKNING AV REGIONERNAS POLITIK PÅ BILD- OCH KONSTOMRÅDET.

STOCKHOLM Har du undrat hur mycket pengar regioner och landstinget egentligen lägger på bild- och formområdet? KRO/KIF har nu granskat regionernas siffror för år 2011 från Myndigheten för Kulturanalys.

Granskningen visar att bild- och form hamnar långt ner i prioriteringen. I genomsnitt satsas bara 3,14 procent av regionernas totala kulturbudget på bild- och formområdet.

Den region som valt att satsa mest är Gotland, med dubbelt så mycket som genomsnittet – 7,5 procent

av kulturbudgeten. Fyra andra regioner investerar något mer än fem procent: Västra Götaland, Kalmar, Kronoberg och Jämtland. Elva regioner utmärker sig genom att inte ens lägga en tia per invånare på bild- och formområdet och Blekinge sätter ett slags rekord med sina tjugosex öre.

– Siffrorna visar att bild- och formområdet är sorgligt nedprioriterat. Att få politikerna att se över detta blir en central utmaning inför valåret 2014, säger Johan Wingestad, ordförande för Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare.

KRO/KIF har också granskat de 20 regionala kulturplanerna inför 2013. Granskningen har undersökt hur regioner och landsting förhåller sig till medverkans- och utställningsersättning, det så kallade MU-avtalet, regionala resurscentrum för bild- och formkonst samt enprocentsregeln.

– Tendensen är tydlig. Fler och fler regioner skriver att de ska tillämpa MU-avtalet och enprocentsregeln och även etablera resurscentrum. Det ihärdiga remisskrivandet har gett resultat. Nu är det upp till oss konstnärer att se till att kulturnämnderna och tjänstemännen även levererar vad de skriver i planerna, säger Katarina Jönsson Norling, riksordförande för Konstnärernas Riksorganisation.

PONTUS BJÖRKMAN OCH CHRISTINA WENGER

GRANSKNING AV REGIONERNAS KULTURPLANER 2013

REGIONER	MU-AVTALET	PROCENTSREGELN	REGIONALT RESURSCENTRUM
BLEKINGE	NÄMNS EJ	JA, SKA TILLÄMPA	NÄMNS EJ
DALARNA	JA, SKA TILLÄMPA	NÄMNS EJ	JA, SKA ETABLERAT
GOTLAND	JA, SKA TILLÄMPA	NÄMNS EJ	JA, SKA ETABLERAT
GÄVLEBORG	JA, TILLÄMPAR	JA, TILLÄMPAR	NÄMNS EJ
HALLAND	JA, SKA TILLÄMPA	NÄMNS EJ	JA, HAR ETABLERAT
JÄMTLAND	JA, SKA TILLÄMPA	JA, SKA TILLÄMPA	JA, SKA ETABLERAT
JÖNKÖPING	JA, SKA TILLÄMPA	JA, SKA TILLÄMPA	NÄMNS EJ
KALMAR	JA, SKA TILLÄMPA	JA, SKA TILLÄMPA	NÄMNS EJ
KRONOBERG	JA, SKA TILLÄMPA	JA, TILLÄMPAR	NÄMNS EJ
NORRBOTTEN	JA, TILLÄMPAR	JA, SKA TILLÄMPA	JA, HAR ETABLERAT
SKÅNE	JA, SKA TILLÄMPA	JA, SKA TILLÄMPA	JA, SKA ETABLERAT
SÖRMLAND	JA, SKA TILLÄMPA	NÄMNS EJ	NÄMNS EJ
UPPSALA	JA, TILLÄMPAR	JA, TILLÄMPAR	NÄMNS EJ
VÄRMLAND	JA, SKA TILLÄMPA	JA, SKA TILLÄMPA	NÄMNS EJ
VÄSTERBOTTEN	JA, SKA TILLÄMPA	JA, SKA TILLÄMPA	JA, SKA ETABLERAT
VÄSTERNORRLAND	JA, SKA TILLÄMPA	NÄMNS EJ	JA, SKA ETABLERAT
VÄSTMANLAND	JA, SKA TILLÄMPA	NÄMNS EJ	NÄMNS EJ
VÄSTRA GÖTALAND	JA, SKA TILLÄMPA	NÄMNS EJ	NÄMNS EJ
ÖREBRO	JA, TILLÄMPAR	JA, TILLÄMPAR	JA, SKA ETABLERAT
ÖSTSAM	JA, SKA TILLÄMPA	JA, TILLÄMPAR	JA, SKA ETABLERAT
TOTALT	5 TILLÄMPAR, 14 SKA TILLÄMPA, 1 NÄMNS EJ	5 TILLÄMPAR, 8 SKA TILLÄMPA, 7 NÄMNS EJ	2 HAR ETABLERAT, 8 SKA ETABLERAT, 10 NÄMNS EJ

FN STÄRKER RÄTTIGHETER FÖR KONSTNÄRER

EN EFTERLÄNGTAD RAPPORT OM
KONSTNÄRLIG FRIHET HAR NYLIGEN
PUBLICERATS AV FN. RAPPORTEN LYFTER
KONSTNÄRLIG AKTIVITET SOM EN
NÖDVÄNDIGHET FÖR FUNGERANDE
DEMOKRATIER.

NEW YORK För första gången har FN publicerat en rapport om konstnärliga rättigheter, som syftar till att ge en bild av kulturskapares situation världen över. Arbetet med rapporten har letts av FN:s särskilda rapportör för konstnärliga rättigheter, Farida Shaheed. Samtliga FN:s medlemsstater har blivit tillfrågade om hur deras lagstiftning och praxis kring konstnärlig yttrandefrihet ser ut och svaren har sedan legat till grund för de rekommendationer som rapporten fastslår.

–Utmaningarna ser mycket olika ut i olika länder. I en diktatur eller i länder med repressiva regimer handlar frågorna till stor del om yttrandefrihetens gränser. Att man i sådana länder ofta ignorerar rapporter som den här gör den inte mindre viktig. En FN-rapport ger hög legitimitet och är därmed ett redskap för konstnärer, medborgare, frivilligorganisationer och medier i ett land att lyfta frågan om konstnärers rättigheter och yttrandefrihet, säger Katarina Jönsson Norling, ny ordförande i KRO.

Något som är lika centralt i auktoritära stater som i demokratier som Sverige, är den beroendeställning till finansärer, såväl offentliga som privata, som riskerar att inskränka konstnärernas frihet. Staten bör enligt Jönsson Norling värna principen om armlängds avstånd samt konstnärers oberoende och goda ekonomiska och sociala villkor.

–Rapporten lyfter också upp det internationella engagemanget för fristäder som ett viktigt verktyg för att stödja konstnärers rättigheter och yttrandefrihet i andra länder. Sverige har en lång tradition i att erbjuda förföljda författare fristäder. Ett naturligt steg för Sverige vore att erbjuda fristäder även för hotade bild- och formkonstnärer. Flera kommuner har redan visat intresse för frågan, säger hon.

I musikaliska sammanhang har det pratats mycket om det ojämna förhållandet mellan uppdragsgivare och kulturskapare: att det behövs en starkare upphovsrätt på upphovsmännens sida och att upphovsmannen bör få inflytande i hur och i vilka sammanhang ens verk används. Denna maktobalans

BILD: ALEXANDRA FALAGARA

finns även på bildområdet och rapporten belyser vikten av att slå vakt om upphovsrätten och konstnärers rätt att också bestämma hur hans eller hennes konst används.

–Det här är en viktig slutsats av rapporten. Många bildkonstnärer i Sverige illustrerar för media- och förlagsbranschen, där vissa aktörer idag vill ta över rättigheterna, särskilt vad gäller de digitala publiceringarna. Det finns exempel på svenska kommuner som kräver att konstnärer ska avsäga sig sin upphovsrätt i samma ögonblick som de skickar in förslag till offentliga upphandlingar av konstnärlig gestaltning, säger Jönsson Norling.

RAPPORTEN SLÅR OCKSÅ fast att staterna bör stimulera den offentliga och privata efterfrågan i syfte att öka konstnärernas möjligheter att få betalt för sitt arbete. Jönsson Norling ser här en stor uppgift även för den svenska regeringen, bland annat genom reglering av konstomsen och stärka arbetet kring enprocentregeln.

–Att göra inköp av samtida konstverk avdragsgillt och sänka konstomsen till sex procent skulle öka den privata efterfrågan på konst. Genom att stärka arbetet kring enprocentregeln får vi både mer stimulerande miljöer att vistas i och ökad efterfrågan på konstnärers tjänster. Vad gör regeringen och de svenska

EU-parlamentarikerna idag på kulturområdet inom EU? Här finns en möjlighet för Sverige att profilera sig genom att lägga förslag om att EU bör anta ett direktiv för enprocentregeln och MU-avtalet, säger hon.

FN:s rapportör Farida Shaheed hoppas i förlängningen att rapporten ska bidra till att ge kulturarbetare världen över en ännu kraftigare röst som ska få verka utan att tystas ner. Enligt Kerstin Brunnberg, ordförande i Statens Kulturråd, måste varje enskilt land ta på sitt ansvar att arbeta aktivt med att sprida rapportens budskap och rekommendationer.

–Alla stater som bekänner sig till rapporten har ett ansvar att sprida den. Dels att tillämpa den och dels att faktiskt läsa den med stort allvar. Rapporten betonar i föredömligt korta ordalag konstens stora betydelse för den demokratiska processens betydelse och jag kommer själv hänvisa till den i många olika sammanhang. Jag tycker att man ska tala om den och levandegöra den, ha den med som ett levande dokument. Det är det viktigaste med en sådan här rapport, att staterna förbinder sig att respektera den. Det optimala är ju att det inte blir några skrivelser om konstnärer som fängslas eller tystas framöver, därför att den här rapporten har implementerats. Det är en dröm som jag har, säger Kerstin Brunnberg.

JOHANNA KAROLINA MODIG

Allt som behövs för konsten.

Sveriges stora
nätbutik för
konstnärsartiklar
med över
12 000 artiklar.

Följ oss på
Facebook

www.boesner.se

boesner

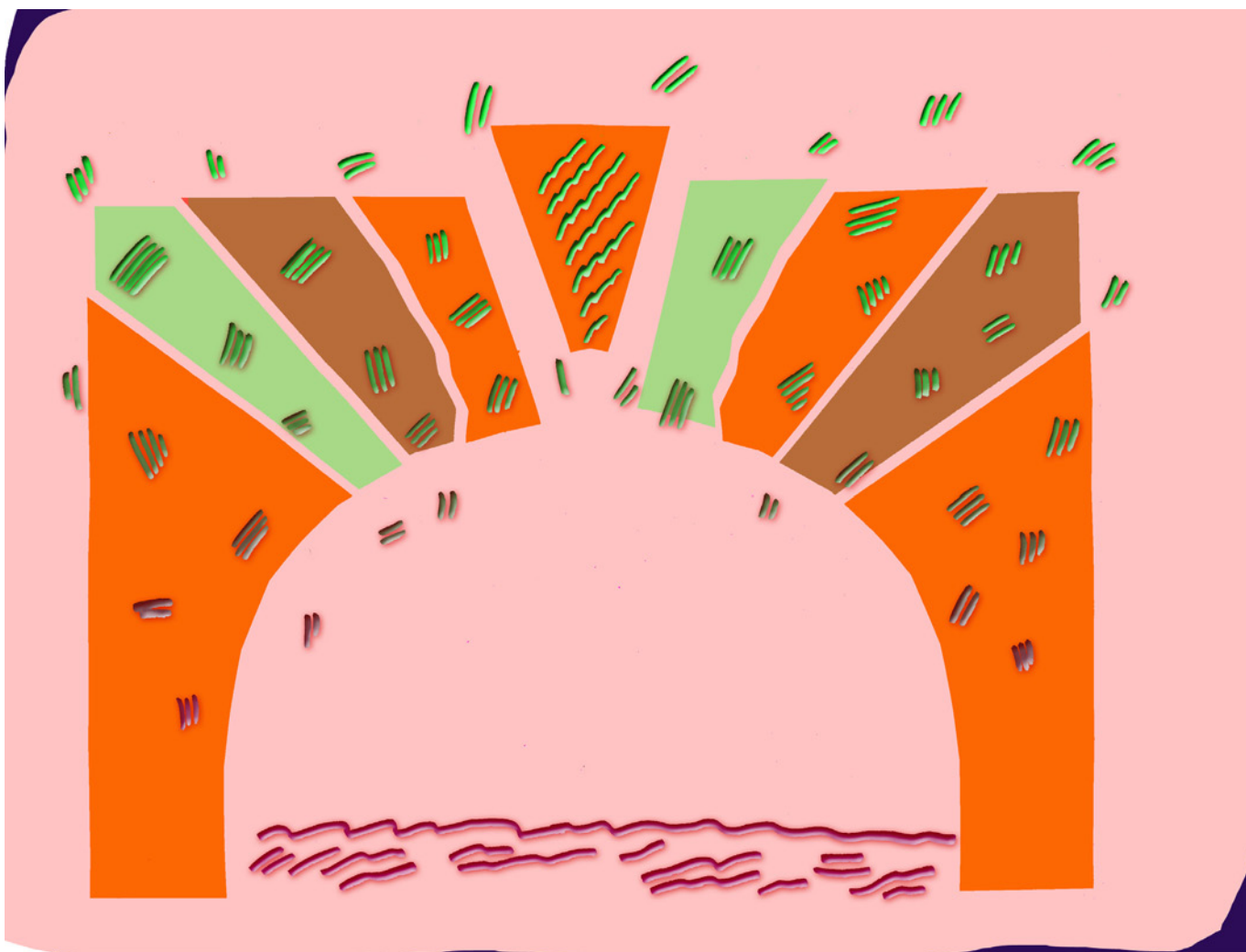
Upptäck vår webshop i sommar!
www.konstnarernas.se

MINDRE REKLAM
MER KONST

konstnärernas

CENTRAL KÖP

ETT TRYGGARE KONSTNÄRSLIV?

ALLT FLER INOM KULTURSEKTORN
ARBETAR SOM UPPDRAGSTAGARE.
DET ÄR EN GRUPP SOM TIDIGARE
HAFT SVÅRT ATT FÅ RÄTT TILL
ARBETSLÖSHETSERSÄTTNING. DET ÄR
NÅGOT SOM TCO NU VILL ÄNDRA PÅ.

STOCKHOLM Arbetsmarknaden förändras. Kulturarbetare arbetar i allt högre grad som uppdragstagare och så kallade kombinatorer, snarare än som arbetstagare. Kortare eller längre anställningar blandas med uppdrag som egenföretagare. Idag är själva grunden för att få a-kassa att man blir bedömd antingen som arbetstagare eller som företagare. Det finns alltså ingenting i a-kassans regler som behandlar uppdragstagare, vilket gör att många hamnar i kläm i trygghetssystemen.

Mats Essemyr arbetar som ansvarig utredare på TCO. Han förklarar att syftet med det förslag som TCO håller på att arbeta fram är att stötta arbetslinjen på så sätt att uppdragstagare eller företagare som vill arbeta

ska kunna göra det i något större utsträckning utan att förlora rätten till arbetslöshetsersättning om de blir arbetslösa.

– Frågan som jag brottas med är hur man ska definiera en arbetstagare så att det täcker in fler av de människor som vi pratar om, bland annat bildkonstnärer. Det finns nämligen en viktig princip att a-kassan inte får bli ett stöd för företag som inte bär sig, därför måste vi landa i något slags mellanting: ge större möjligheter utan att göra a-kassan till ett branschstöd.

Mats Essemyr menar att om man själv har valt att ha F-skattsedel, då har man också valt att vara företagare och kan därmed inte påräkna sig a-kassa som arbetstagare. Har man däremot inte valt det, ska man kunna bedömas som arbetstagare. Eftersom många bildkonstnärer har F-skattsedel för att kunna ta vissa uppdrag, kan detta sätt att resonera onekligen bli ett problem. Hur det ska lösas i det nya förslaget kan Mats Essemyr ännu inte svara på.

– Så långt har vi inte kommit ännu. Det finns ju olika varianter på det där, en del är verksamma som kombinatorer och har FA-skattsedel. Det är inte säkert att vi landar i att även de som har F-skattsedel ska kunna få arbetslöshetsersättning på samma sätt som arbetstagare. Vi tittar på reglerna som gäller för företagare också. Men i huvudsak fokuserar jag på reglerna för hur uppdragstagare ska kunna bli bedömda som arbetstagare i a-kassan på ett mer generöst sätt än vad som är möjligt idag.

Konstnären Margareta Petré menar att a-kassan som den fungerar idag hindrar konstnärliga utövare att arbeta: den är en inkomst för överlevnad men hindrar möjligheten att kunna ta uppdrag. Grundproblemet är, menar hon, att ingen av vare sig bildkonstnärer, författare eller tonsättare någonsin är arbetslösa. Däremot är de ofta inkomstlösa.

– Jag menar att man bör ha rätt till a-kassa när man är inkomstlös, trots att man arbetar. Jag har ingen

anställning eftersom jag då inte kan arbeta med min konst. Däremot kommer jag förhoppningsvis att senare tjäna pengar på det jag gör nu. Jag vet ingen konstnär som inte har F-skattsedel. Det har man för att kunna ta vissa uppdrag. Det är helt orimligt att behöva lägga ner sitt företag mellan varje uppdrag för att få rätt till a-kassa. Man kan helt enkelt inte tillämpa samma tänk som för andra yrken. Alla vi som har ett yrke som i sig inte innefattar att vara anställd, är självsysselessatta. Det är det enda som för oss vidare, att få arbeta och producera även när det inte ger inkomst. Utan den möjligheten skadas vår yrkesutveckling, säger Margareta Petré.

Parallellt med TCOs utredning pågår även en politisk utredning: Parlamentariska socialförsäkringsutredningen. Den utreder och ska lämna förslag på hur a-kassan, sjukförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen ska vara utformad i framtiden. Irene Wennemo, huvudsekreterare för utredningen, tampas liksom Mats Essemyr med utmaningarna i kulturarbetarnas arbetssituation.

– Vi ser över reglerna om sjukpenninggrundande inkomst, vilket har stor betydelse för kombinatorer och för dem med ojämna inkomster. Vi ser också över regelverket för uppdragstagare i arbetslöshetsförsäkringen. Allra svårast är de situationer då man kombinerar inkomster från anställning med eget företagande. Det kommer även framöver att behövas särregler för egenföretagare i både social- och arbetslöshetsförsäkringarna. Om man har inkomster från två håll blir det helt enkelt extra komplicerat, säger hon. Parlamentariska socialförsäkringsutredningen ska ha levererat sitt slutbetänkande i januari 2015. TCO planerar att ha ett färdigt förslag innan dess, men när det blir är ännu inte klart.

6 JUNI – 20 OKTOBER 2013

ELEMENTAL

BIRGIR ANDRÉSSON • HRAFNHILDUR ARNARDÓTTIR
HILDUR BJARNADÓTTIR • MARGRÉT H. BLÖNDAL • KRÍA BREKKAN
OLAFUR ELIASSON • MARIA FRIBERG • KRISTJÁN GUÐMUNDSSON • RONI HORN
JOAN JONAS • TUMI MAGNÚSSON • RAGNA RÓBERTSDÓTTIR • KARIN SANDER
ROMAN SIGNER • ÍVAR VALGARDSSON • LAWRENCE WEINER
CURATOR: GREGORY VOLK, ASSIST. CURATOR: BIRTA GUDJONSDOTTIR

8 BODENFOTOGRAFER

BODENSKOLAN:
STIG SANDBERG

ÖPPETTIDER: ONS-SÖN 12-17
NORRBOTTENSVÄGEN 18, BODEN. 0921-930 41

FÖLJ OSS PÅ:
facebook.com/havremagasinet
Twitter: @Havremagasinet

HAVRE
MAGASINET

www.havremagasinet.se

X-border Art Biennial
Luleå • Rovaniemi • Severomorsk

19 juni – 6 oktober, 2013
www.x-border.info

KONSTHALLEN

www.kulturenshus.com/konsthallen

Varje droppe färg
i avloppet är en
droppe för mycket

Kadmium är en giftig tungmetall som finns i vissa konstnärsfärger (olja-, akvarell- och akrylfärg).

Du kan bidra till en bättre miljö genom att välja att måla med kadmiumfria färger och ta hand om dina färgrester på rätt sätt.

Mer information om hur du målar miljöanpassat finns på www.kappala.se

KÄPPALA

För renare sjöar och skärgård

ateljé, galleri, utställning,
transport, kameror...

förmånliga försäkringar för
medlemmar i KRO och KIF

Danderydsgatan 14
114 26 Stockholm
tel 08 440 54 40
fax 08 678 29 20
info@gefvert.se
www.gefvert.se

gefvert
FÖRSÄKRINGSMÄKLARE

Tävling för staty

**Linköpings universitet,
institutionen för datavetenskap (ida)**

Tävlingen är en öppen projekttävling enligt lou, lagen om offentlig upphandling, <https://tendsign.Com/doc.aspx?Id=38078>

Första pris är uppdraget. 10 000 Kr delas lika mellan andra och tredje placeringen (vid delad andra plats delas inget pris ut till tredje placeringen). 400 000 Kr (exklusive moms och montering) utgör den totala utförandekostnaden för genomförande och produktion samt konstnärligt arvode. Vinnaren ska leverera statyn senast våren 2014.

Tävlingsförslagen ska lämnas eller skickas till nedanstående adress och vara liu tillhanda senast 2013-08-15 kl 15.00. Förslag som inkommer för sent kommer inte att beaktas.

Linköpings universitet
Registrator
581 83 Linköping

**EN NY GENERATION AV
AKRYLFÄRGER**

79 Intensiva och klara
färger i satinfinish

Finns att köpa hos bl.a.
IN-EX FÄRG i Göteborg och
IB WAHLSTRÖM i Stockholm

MAIMERI
ACRILICO
MADE IN ITALY
acrylic colours

<p>VON HAUSSWOLFF SLIPPER ÅTAL</p> <p>LUBLIN I början av januari inleddes en förundersökning i Polen mot den svenska konstnären Carl Michael von Hausswolff. von Hausswolff anklagades för att ha målat en akvarell med aska stulen från ett krematorium i det polska förintelslägret Majdanek 1989. Förundersökningen gällde misstanke om skändning av de döda eller stöld av mänskliga kvarlevor eller gravar, brott som i Polen kan ge flera års fängelse. Nu har dock förundersökningen lagts ner, dels på grund av att stöld i Polen är ett brott som preskriberas efter fem år, och dels på grund av att bruket av askan ägde rum i Sverige och därmed inte omfattas av polsk lagstiftning.</p>	<p>Art Asias gallerister. När Fine Art Asia slår upp portarna den fjärde oktober kommer den i sin tur att visa upp handplockade europeiska verk från Masterpiece London. Den ekonomiska tillväxten i Asien har visat sig nära en spirande konstmarknad. Detta är en satsning av många mellan asiatiska och europeiska konstinstitutioner. Både Christie's och Sotheby's har nyligen tagit steget in på den asiatiska marknaden och i slutet av maj öppnade Art Basel sin första mässa i Hong Kong.</p>	<p>förstaplatsen framför de tre övriga finalisterna Charlotte Gyllenhammar, Clay Ketter och Jonas Dahlberg. Inspirationen till konstverket kommer dels från tanken på den dialog och de viktiga beslut som fattas i salen, och dels från den estetiska upplevelsen av ljusschakten mellan höghusen på Manhattan. På plats vid invigningen fanns förutom konstnären själv bland andra biståndsminister Gunilla Carlsson och FN:s generalsekreterare Ban Ki Moon.</p>	<p>censurering av studenters konstnärliga arbeten på Akademin Valand. Utbildningen präglas av principer av yttrandefrihet och kritisk dialog. Detta framkommer i utställningen på Göteborgs Konsthall där elva av våra masterstudenten ställer ut sina examensverk. Tre av Snövit Hedstiernas femtio bilder fanns med på examensutställningen på Göteborgs Konsthall i slutet av maj.</p>
<p>RIJKSMUSEUM ÅTERINVIGT</p> <p>AMSTERDAM Efter tio års renovering har nu Rijksmuseum i Amsterdam åter slagit upp portarna. Återinvigningen av Nederländernas svar på Louvren har varit efterlängtat, vilket bekräftades av de drygt tiotusen personer som var på plats under öppningsdagen. Drottning Beatrix möttes av jubel och påkostade fyrverkerier när hon vred om nyckeln till museet. Renoveringsnotan landade på dryga tre miljarder kronor och det enda konstverk som hänger kvar på sin tidigare plats är Rembrandts <i>Nattvakten</i>. Samtliga övriga cirka åttatusen objekt har hängt om. Återinvigningen har uppmärksammats i medier runt om i hela världen och bland annat The Guardian förutspår att museet kommer att bli en förebild för liknande institutioner.</p>	<p>VÄRLDENS VIKTIGASTE UTSTÄLLNINGAR</p> <p>NEW YORK Bruce Altshuler, författare och ansvarig för Museum-studies program vid New Yorks Universitet, har i sin nya bok <i>Biennials and Beyond: Exhibitions that Made Art History: 1962–2002</i> sammanställt de senaste fyrtio årens tjugofem mest inflytelserika utställningar. Boken rymmer ett brett urval av utställningsprojekt, dock inte utan en gemensam nämnare: samtliga projekt är samtidskonst och gruppställningar. Altshuler menar att det behövdes vissa ramar för att alls kunna göra ett urval. Bland de handplockade projekten i den drygt 400 sidor tjocka boken hittas <i>Primary Structures</i> från Judiska Museet i New York 1966, <i>The Times Square Show</i> från New York 1980, YBA-utställningen <i>Freeze</i> som kurerades av Damien Hirst i London 1988, och <i>Bulldozer Exhibition</i> från Moskva 1975.</p>	<p>NORSK-FRANSK KONFLIKT OM MATISSE</p> <p>PARIS/OSLO I förra numret av Konstnären skrev vi om det kulturella kalla krig som ännu pågår mellan Ryssland och USA, till följd av att ett stort antal konstverk beslagtogs av Röda armén under Andra världskriget. Nu hävdar en konsthandlare i Paris att Henri Matisse <i>Robe bleue dans un fauteuil jaune</i> (1937), som just nu ställs ut på Henie Onstad Art Center i Oslo, stals av nazisterna och därför bör återlämnas till sin ursprungliga ägare. Onstad, som köpte tavlan 1950 från ett galleri i Paris, var inte medveten om konstverkets historia och enligt norsk lag tillfaller ägarrätten den person som förfogat över verket i tio år. Enligt Washingtonkonferensens principer från 1998 gäller dock detta inte objekt som beslagtogs av nazisterna i samband med andra världskriget.</p>	<p>VÄRMLAND SKIPPAR ENPROCENTREGELN</p> <p>KARLSTAD Tidigare i år valde landstinget i Värmland att frångå enprocentregeln som de tidigare följt, och sänka anslagen för konstutsmückning vid nybyggnationer. Ersättningen ligger nu på hundrafemtio kr per kvadratmeter uppvärmd yta, vilket innebär halverade inkomstmöjligheter för konstnärerna. Landstingsrådet Fredrik Larsson (M) tror ändå att man kommer att kunna tillgodose behovet av konstutsmückning. Elsa Hallbäck, landstingets konstansvarige, håller inte med. Hon menar att hon nu inte har möjlighet att få till anständiga utsmyckningar.</p>
<p>KONSTNÄRSDRIVEN STIFTELSE I SAUDIARABIEN</p> <p>RIYADH I ljuset av den konstrevolution som ägt rum i Saudiarabien planerar den saudiarabiska konstnären Abdulnasser Gharem att starta upp landets första konstnärsdrivna stiftelse, The Amen Art Foundation, i Riyadh. Gharems mål är att den nya stiftelsen ska stötta lovande konstnärer och uppmuntra konstutbildning. Abdulnasser Gharem berättar för The Art Newspaper att det börjar hända mycket på den nationella konstscenen, men att det idag inte finns några institutioner som kan hjälpa unga konstnärer in på marknaden. Den största utmaningen kommer enligt Gharem inte vara att få ihop pengar för att finansiera initiativet, utan att ändra attityden bland medborgarna i ett notoriskt konservativt land som Saudiarabien.</p>	<p>SKATTEFUSK BLAND KONSTHANDLARE</p> <p>STOCKHOLM Skatteverket har påbörjat en omfattande granskning av dem som säljer konst och antikviteter via stora auktionshus och antikhandlare. Granskningen visar att mer än sextio procent struntar i att redovisa sin försäljning, vilket innebär miljonförluster för statskassan. Under 2010 saknades drygt tretton miljoner kronor i uteblivna skatter härledda till konsthandel. Alla som gör en vinst över femtiotusen kronor måste ta upp detta i deklARATIONEN som inkomst av kapital. Skatteverket meddelar att de kommer att gå vidare i sin granskning av konst- och antikvitetshandlare, näst på tur är de som säljer via utländska auktionshus och antikhandlare.</p>	<p>STORMAKTSSPEL FRIADE AI WEIWEI</p> <p>PARIS Enligt franska dagstidningen Libération låg det ett storpolitiskt samarbete bakom den kinesiske konstnären Ai Weiwis frigivning 2011, efter att han under 81 dagar hållits fången av kinesiska myndigheter. En nära källa till den franska regeringen rapporterade tidigare i våras att frigivningen hade sin grund i en gemensam insats mellan dåvarande franska presidenten Nicolas Sarkozy, Storbritanniens premiärminister David Cameron och Tysklands förbundskansler Angela Merkel. Samarbetet har tidigare hemlighållits men offentliggjordes i samband med att Frankrikes nuvarande president François Hollande besökte Kina i slutet av april.</p>	<p>ULF LUNDELL VS. KIVIK ART CENTER</p> <p>KIVIK Under en längre tid har det pågått en tvist mellan Ulf Lundell och Kivik Art Center. Tvisten gäller ett arton meter högt utkikstorn som utan bygglov uppförts i närheten av Lundells hem på Österlen. Tornet är uppfört som ett konstverk, men det räckte inte som argument i högsta domstolen. HD menade att den typen av byggen behöver bygglov och dömde till Lundells fördel. Nu överväger Simrishamns kommun möjligheten att skapa en frizon på Bergdala gård, där Kivik Art Centre ligger. I frizonen ska konstverk kunna uppföras utan bygglov. Ett problem som kommunen stångas med är dock var gränsdragningen går mellan vad som är konst och vad som inte är det. Tornet står nu kvar med tillfälligt bygglov, vilket Lundell också har överklagat.</p>
<p>BLICKAR MOT ÖST</p> <p>LONDON/HONG KONG Konstmässan Masterpiece London (26 juni – 3 juli) teamar i år upp med Hong Kong-mässan Fine Art Asia. Londonmässan, som i sommar kör för fjärde året i rad, kommer i år att inkludera en Hong Kong-paviljong med utvalda verk från</p>	<p>ANN EDHOLM TILL FN</p> <p>NEW YORK Konstnären Ann Edholm kan sedan i våras stoltsera med att ha ett konstverk hängande i FN:s högkvarter i New York. Konstverket <i>Dialogos</i> – en ridå med framträdande vita och orangea trianglar – är specialbeställt och pryder nu frontväggen i den så kallade ECOSOC-salen. Rummet har sedan tidigare svenska anor, då det formgavs av den svenske arkitekten Sven Markelius i början av femtioalet. Ann Edholm fick uppdraget via en tävling som Statens Konstråd utlyste 2009 och knep</p>	<p>VALAND DEMENTERAR RYKTEN OM CENSUR</p> <p>GÖTEBORG I början av maj gick Snövit Hedstierna, avgångselev på Valands konstskola i Göteborg, till hårt angrepp mot lärarkåren på skolan. Hon ansåg att de motarbetat henne under hennes examensarbete, bland annat genom uttalade synpunkter på urvalet av bilder till den fotoutställning som arbetet bestod av. Institutionsledningen valde efter anklagelserna att gå ut med en offentlig dementi av uppgifterna, där de i ett kort pressmeddelande meddelade att: »Vi vill klargöra att det inte har förekommit någon</p>	<p>LIVET EFTER KONSTSKOLAN SOM FILM</p> <p>STOCKHOLM Konstnären Karin Ahlin, tidigare student på Konstfack, har valt att göra ett konstverk av den osäkra tid som väntar efter att man lämnat det trygga livet på konstskolan. I hennes dokumentärfilm <i>Keep on Burning</i> söker hon svaret på frågeställningen: »Att ta sig in på Konstfack är inte lätt. Men hur är det att ta sig ut?«. I filmen får man följa tre magisterstudenter i deras sista och kreativa process på skolan. Där dokumenteras deras oro, tankar och kämpande under arbetet med examensutställningen, samt deras funderingar om livet därefter. Ahlin ifrågasätter sättet på vilket skolan förbereder studenterna inför yrkeslivet, och menar att det behövs mer undervisning kring hur man ska sälja sig själv och sitt arbete efter examen.</p>

ROXY FARHAT

DET ÄR EN AV DE FÖRSTA riktiga vårdagarna och solen lyser in genom fönstret. Roxy, född Roxane, Farhat bjuder på kaffe. Farhat bor egentligen i ett kvinnokollektiv i Malmö, men när hon är på besök i Stockholm bor hon i ett kollektiv i Hagsätra, där jag träffar henne. Hon är här för att förbereda artisten GNUČČIS nya video, som ska spelas in några dagar senare.

ROXY FARHAT föddes i Tehran, och kom till Örnsköldsvik när hon var två år gammal. Farhat arbetar som video- och performancekonstnär, med fokus på frågor som rör intersektionalitet, det vill säga klass, kön och ursprung. I sina verk arbetar Roxy mycket med populärkulturella referenser, bland annat videoverk i form av musikvideos. Verken är ofta humoristiska och gränsar mellan allvar och lek, som i ett videoverk som liknar en amerikansk hiphopvideo där hon klär sig i slöja och en annan där hon gör en parodi på iranska musikvideor, verk med en skevhet i framförandet som gör många åskådare obekväma. Eller som i låten hon själv spelat in som handlar om livet som hotellstäderska, med en musikvideo där hon visar på det dagliga arbetet. I performanceverket *A letter to Kim Kardashian* läser Farhat upp ett brev till reality-såpa-stjärnan Kim Kardashian, med meddelandet att hon hoppas att hon ska ansluta sig till det feministiska systerskapet.

Roxy regisserar också musikvideos, bland nominerades hon och konstnären och programledaren KAKAN HERMANSSON för »årets regi« i Berlin Music Video Awards i våras för videon till svenska gruppen THE KNIFES nya skiva.

HUR FUNGERAR DET ATT SOM PERFORMANCE-KONSTNÄR SÄLJA SINA VERK?

–För mig är det så liten marknad, rent kommersiellt. Oftast är det någon som hör av sig och vill att jag ska göra någonting, och så skapar jag ett performance specifikt för det. Jag tänker ju inte att jag kommer att kunna leva på performance. Både video och performance är ju ganska immateriella,

och jag är inte så intresserad av att göra materiell konst. Jag tänker på det mer som att skapa upplevelser.

HAR DU NÅGON PLAN NÄR DET KOMMER TILL DEN KOMMERSIELLA BITEN?

–Jag är väldigt ointresserad av att sälja min konst. Det jag tar upp i min konst är ju frågor som feminism, invandring, intersektionalitet och klass. Kapitalismen ju så extremt stark i konstvärlden, till exempel i gallerisvängen, och min konst är ju väldigt kritisk mot etablissemang. Samtidigt har jag givetvis en önskan att få uppskattning från den världen också, så det är ambivalent. Den som skulle ha råd att köpa ett videoverk jag gjort är ju någon med extremt mycket pengar, vilket inte alls är den publik som jag riktar mig till. Det är en grej jag verkligen uppskattar med konst, att det inte behöver vara en del av ett kapitalistiskt system. Istället tänker jag att jag kommer att försörja mig på annat sätt, med videjobb till exempel.

MEN OM ETT GALLERI SKULLE VILJA TA IN DIG DÅ?

–Jag vet inte, det är väldigt svårt. Å ena sidan tycker jag att det är en problematisk, förlegad syn på vad konst är att inte vilja sälja sin konst. Men å andra sidan tycker jag ju att det är problematiskt att det ska ingå i någon rik persons samling. Sälja till en institution skulle vara en sak, för då når det ju allmänheten.

Roxy tänker efter lite och lägger till:

Det skulle i och för sig också vara kul att ställa ut på ett fancy galleri, för då kan man göra ett verk som är riktat till den kontexten.

HUR TÄNKER DU RENT EKONOMISKT PÅ FRAMTIDEN?

–Jag har aldrig haft så mycket pengar som när jag gick på Konstfack och UCLA i Los Angeles (där Farhat läste en master i konst, red. anm.), dels var det CSN och i USA fick jag stipendium och lön från skolan, där jag undervisade en del

---

»POLITIK ÄR INTE ETT INTRESSE, UTAN NÅGOT MAN UPPLEVER«

på kandidatprogrammet. Men jag har en skuld på 480 000 som jag aldrig kommer att kunna betala av.

LIVEGEN TILL KONSTEN?

–Ja, precis. Men jag har förberett mig på att leva ett väldigt sparsamt liv.

I USA HAR MAN JU MECENATSYSTEMET

MÅNGA PRATAR OM I SVERIGE

NU, I FORM AV EXEMPELVIS

KULTURSPONSORING. VAD TÄNKER DU

OM DET?

–Jag tycker mecenatsystemet i USA är helt galet, det är ju mest privata pengar till konsten och att kunna vara kulturutövare blir en klassfråga.

KAN DU BLI AVUNDSJUK NÄR ANDRA

INTE BEHÖVER ARBETA FÖR ATT

FÖRSÖRJA SIG, UTAN KAN FOKUSERA

PÅ SINA KREATIVA PROJEKT TACK VARE

PENGAR I FAMILJEN?

–Jag tror inte jag känner mig avundsjuk, mer provocerad av vilka det är som får möjlighet att jobba kulturellt, och vilka som får möjlighet att uttrycka sig och synas. Det blir en väldigt odemokratisk kulturfär. Jag säger inte att folk från övre medelklassen inte har något subversivt att säga, men det blir ju inte en demokratisk återspeglning av samhället när det bara blir en liten del som har råd att hålla på med kultur. Det handlar också mycket om att tycka att det man har att säga är värt att lyssnas på.

Det finns också en flaskhals i vad vi uppfattar som konst. Om någon internationell student eller svensk invandrare söker till konsthögskola med deras referens av vad konst är accepteras det inte alltid som konst när det når den svenska institutionen, för de klassar det som hantverk, till exempel. Om vi verkligen vill internationalisera kulturklimatet i Sverige måste vi också omvärdera vad vi ser som konst.

FINNS DET INTE EN VÄLDIGT STARK

TREND JUST NU I STORSTÄDERNA ATT

UNGA KVINNOR I KULTURBRANSCHEN

AKTIVT HJÄLPER VARANDRA? SOM ATT

DET SÅ KALLADE »SYSTEMSKAPET« HAR

UTVECKLATS FRÅN NÅGOT OBSKYRT

SOM BARA FANNS I FEMINISTISKA

KRETSAR TILL ATT BLI MER MAINSTREAM.

–Jag tänker att det är slags uppåt-gående spiral. Bara att vi sätter namnet systemskapet på det här, det är ett sätt att synliggöra det här nätverket kvinnor emellan, men också att det ger en slags vikt till det. Att det är viktigt för oss, och viktigt för kulturlivet. Det ger också mer kraft att fortsätta bygga på det här nätverket, som gör att fler vågar ansluta sig. Det blir extremt peppande med så många kvinnor som öppet tar plats och pratar om obekväma saker. Och det finns ett stöd, att vi inte låter varandra falla. Att vi hjälper varandra. Hela mitt konstnärskap är tack vare systemskapet. Det är en sådan oändlig källa till kunskap, utveckling, stöd, kärlek. Det är själva ryggraden i det jag gör.

VARFÖR TROR DU ATT DET HÄR

STÖDSYSTEMET ÄR SÅ VIKTIGT?

–Det var en av anledningarna att jag flyttade till Malmö från Los Angeles. I Malmö har jag ett helt fantastiskt kvinnligt nätverk, och det kan vara väldigt emotionellt uttömmande att jobba som konstnär, särskilt när man som jag jobbar mycket med sig själv. Där känner jag att systemskapet är som en slags fallskärm, som ett fint luddigt moln som bara tar emot en och omsluter en. Sen är ju kvinnor väldigt självkritiska, vilket gör att det självförtroendet jag får från systemskapet är väldigt väl underbyggt, man har granskat och gått genom sig själv. Det är ingen uppblåst ballong, utan man får en ganska bra självbild. Jag tänker på det när folk pratar om jämställdhet, hur jag förväntas bli jämställd en privilegierad man. Men jag skulle vilja se en privilegierad man som blev jämställd mig. Jag jobbar med mig själv, både på ett emotionellt och professionellt plan, jag känner inte många män som gör det.

»JAG HAR FÖRBERETT MIG PÅ ATT LEVA ETT VÄLDIGT SPARSAMT LIV«

DIN KONST ÄR JU OFTA VÄLDIGT HUMORISTISK. SER DU DIG SJÄLV SOM EN POLITISK KONSTNÄR ELLER NÅGON SOM TYCKER OM ATT SKOJA?

– Jag känner mig definitivt som en politisk konstnär. Däremot tänker jag att humor är ett effektivt redskap, för folk är ju inte alltid så mottagliga för kritik av ett system de själva ingår i. Då blir humor ett sätt att avvärja, som en trojansk häst. Jag ser politik i nästan allt jag gör, och då blir det väldigt deprimerande om allt är så allvarligt. Den kampen man för måste också få vara rolig, annars finns det ingenstans att hämta ny energi ifrån. Jag kan få en energikick av andras verk, när det är humoristisk men med en radikal ådra. Det hjälper mig tackla saker.

I SVERIGE FINNS DET JU INTE NÅGON SÄRSKILT STARK TRADITION AV HUMOR...

– Den humorn jag använder mig av är ofta förankrad i populärkulturen, som musikvideos eller reklam, och det tror jag är en annan trojansk häst. Om man implementerar ett politiskt budskap i det bekanta finns det en igenkänningsfaktor i det, men också något flippat som får folk att reagera. Som ett verk jag gjorde av ett sms jag fick av en kille, efter att han hade tafsat på mig när jag sov i hans säng. Han hade skadat mig och tryckte sin kuk mot mig. Sen skickade han ett sms där han »typ« bad om ursäkt, men skrev att anledningen att jag blev upprörd var för att jag var en andra vågens feminist. Så i slutändan var det inte en ursäkt, utan mest en bortförklaring. Då gjorde jag en video med en animerad gubbe som läser upp sms:et med robot-aktig röst. Den videon är extremt rolig, men det går inte att missta allvaret när han säger »I want to apologize for rolling over and placing my left leg over your hip and poking you with my erection after we had already established boundaries for the previous night«. Han vet ju precis vad han gjorde, och det finns något obehagligt och extremt skrattretande i det. Humor är egentligen en allvarlig grej.

KONSTEN HAR BLIVIT MYCKET MER POLITISK DE SISTA ÄREN. KÄNNER DU ATT DU ÄR EN DEL AV EN RÖRELSE?

– Jag tror inte jag har någon objektiv blick över vad som händer, eftersom jag är så inne i det... Men jag upplever ju att det finns ett väldigt stort politiskt engagemang, både i kulturen och utanför. Men jag tänker nog konsten som ett sätt att föra en utomparlamentarisk kamp, där man kan prata om vad man vill förändra utan att behöva gå runt och vänta på att politiker tar upp just den frågan. Jag engagerar mig inte alls med konst som inte är politisk.

Jag tänkte på det när jag såg partiledardebatten häromdagen, hur den svenska politiska debatten är så lam. Det är ändå relativt högt i tak, jämfört med andra delar av världen. Jag tänker att det hänger ihop med den svenska neutraliteten, och idén om den svenska moralens överlägsenhet i förhållande till andra länder och kulturer. Man behöver liksom inte göra så mycket, »vi har det ju ändå ganska bra«.

Jag tänkte på det vid den här Lilla Hjärtat-debatten, där ett vitt kulturetablissemang påstod att »det här är inte rasistiskt«. Det tror jag hänger ihop med bilden av den svenska moralens överlägsenhet. Vi kan omöjligt vara rasister. Vi är redan ganska bra, vi behöver inte tända gnistan sådär jättestarkt, liksom. Det är väldigt lätt att bete sig kränkande utan att förstå det. Men i media är det som om folk vill förneka att möjligheten ens finns, att man kan råka kränka någon. Jag tror att den mentaliteten är väldigt farlig. Jag tror att vi skulle komma mycket längre om vi tillät oss att vara mer självkritiska, och släppte lite på illusionen om Sveriges moral och neutralitet.

HAR DU NÅGON LISTA PÅ KARRIÄRMÅL SOM DU VILL ÅSTADKOMMA?

– Jag är absolut väldigt målmedveten. Jag har extremt höga krav på mig själv. Jag vill arbeta som konstnär, ställa ut på internationella institutioner, vara

en röst i den intersektionella debatten och fortsätta jobba med systerskapet i det offentliga rummet. Och så vill jag gärna leva på det här!

UPPLEVER DU ATT MÖJLIGHETERNA ATT UTVECKLAS I KARRIÄREN SKILJER SIG MELLAN SVERIGE OCH USA?

– Det var en av anledningarna att jag kom tillbaka till Sverige när jag gjorde det. Jag ville börja regissera musikvideos men visste inte hur, och så fick jag erbjudande om att göra the Knife-grejen, och plötsligt fick jag göra den här videon till Gnucci, och i sommar ska Kakan och jag göra ett annat drömprojekt. Det kan gå väldigt fort här.

I EN INTERVJU MED NOUR EL REFAI FÖR NÅGRA ÅR SEDAN FRÅGADE JAG HENNE OM HON VAR MUSLIM. HON SA ATT DET VAR FÖRSTA GÅNGEN NÅGON FRÅGADE HENNE OM HENNES MUSLIMSKA URSPRUNG, TROTS ATT HON BLIVIT INTERVJUAD SÅKERT HUNDRA GÅNGER. ATT HON VAR KVINNA OCH KOMIKER REDAN VAR SÅ OVANLIGT, ATT HON SEDAN OCKSÅ VAR INVANDRARE BLEV FÖR MYCKET FÖR FOLK ATT HANTERA.

– Jag tror att folk är så himla rädda att uppfattas som rasister, att de liksom inte vågar fråga om sådana saker. Men det kanske är för att folk är rasister. Det tyckte jag var så skönt med att plugga i USA, eftersom det finns ett helt annat klimat att diskutera sådana saker och en helt annan historia av socialt engagemang kring till exempel rasism. När jag pluggade i Sverige kände jag ofta att vi aldrig riktigt kom till någon kärna, när vi diskuterade sådana frågor. Det fanns mycket större mångfald i min klass i Los Angeles.

DET BLIR JU EN ANNAN SAK OM ALLA HAR SAMMA URSPRUNG – UTOM EN PERSON.

– Ja, precis. Man behöver inte bli någon slags symbol för »invandring«. Min upplevelse av att vara invandrare är ju helt annorlunda än någon som

kom till Sverige för tre år sen. Det finns ju en problematik i att klumpa ihop alla invandrare, när man egentligen kanske bara har gemensamt att man har invandrat.

HUR UPPLEVDE DIN FAMILJ DET ATT KOMMA TILL SVERIGE?

– De hade hört Sverige var ett öppet och tolerant land, och att det var kallt här. Det var typ det de visste. De lämnade ju hem, ägodelar och alla vänner. Du kan ju tänka dig, att komma från metropolen Teheran till Örnsköldsvik. Vi hade det ju egentligen rätt bra i Teheran, som övre medelklass och så kom vi hit, och hade ingenting. Mina föräldrar hade pluggat i Paris, så det gjorde nog saker lättare för dem här. Med en europeisk examen blir man tagen på allvar på ett annat sätt. Mamma kom hit innan pappa, helt själv med två barn. Jag har så extremt mycket respekt för min mamma, hon är en helt fantastisk person. Nu jobbar mamma på försäkringskassan och pappa är pensionär.

DET HÄR KANSKE ÄR ETT MÖRKT SKÄMT, MEN JAG BRUKAR SKOJA ATT DET BÄSTA SOM HÄNT SVERIGE ÄR KRIGET I IRAN. VI FICK LIKSOM ETT HELT LANDS INTELLEKTUELLA KLASS.

– Ja, det är ju jävligt synd för Iran, men jävligt kul för omvärlden.

HUR HAR DINA FÖRÄLDRAR REAGERAT PÅ DITT KARRIÄRVAL?

– De har varit väldigt stöttande och alltid uppmuntrat mig. Jag kommer ihåg när jag var liten och blev arg, för att teckningen inte blev som bilden jag hade i huvudet. Då sa mamma att »om du bara fortsätter med det här kommer bilden till slut bli exakt som du tänkt dig«. Det tycker jag var så himla fint. De har alltid varit intresserade av kultur, men så märker de också att jag verkligen tar det här på allvar. Hade jag varit mer slacker hade de nog sagt åt mig att göra något »på riktigt«.

DU ARBETAR MEST MED ICKE-MATERIELLA KONSTFORMER. KAN DU INTE SAKNA ATT HA NÅGOT FYSISKT, ATT HÄNGA UPP PÅ VÄGGEN?

– Även om jag ibland kan sakna något mer materiellt finns det så många andra konstnärer som gör det, och som gör det betydligt bättre än vad jag gör, så då kan jag lika gärna göra min grej. Eftersom jag ser konsten som en politisk strategi känner jag att performance och video är mycket mer passande. Jag var med i en enkät i Dagens Nyheter och fick frågan vilket konstverk jag skulle vilja äga. Jag visste inte vad jag skulle svara, för jag tycker inte det är så intressant att äga ett verk. Att äga ett verk handlar om något helt annat än att uppleva ett verk.

DET HÄR EN FRÅGA SOM ALLTID STÄLLS TILL KVINNOR, MEN JAG KOM FRAM TILL ATT JAG SKULLE FRÅGAT DET ÄVEN OM DU VARIT MAN, SÅ JAG FRÅGAR ÄNDÅ: HUR SER DU PÅ BARN OCH FAMILJ? MÅNGA KVINNLIGA KONSTNÄRER VÄNTAR JU ENLIGT STATISTIKEN LÄNGE MED ATT SKAFFA BARN.

– Ja, ibland får jag en skräckkänsla att jag ska bli karriärkvinna och vaknar och är sextioåtta år utan barn. Men jag tänker att det har att göra med hur trång kvinnorollen är i samhället, att man liksom inte riktigt uppfyller sin roll som kvinna om man inte skaffar barn. Samtidigt har jag en väldigt stor familj, bara att den inte består av en man och två barn. Jag har dessutom en vän i USA, Jenna, som jag har en väldigt nära men platonsk relation med. Vi har pratat om att skaffa barn ihop.

KÄNNER DU KONKURRENS, ELLER GEMENSKAP MED ANDRA MED SAMMA BAKGRUND SOM DIG?

– Jag känner nog mest gemenskap, men även med andra invandrare. Just att man har växt upp med kulturkrockar och mitt i två kulturer. Men gemenskapen jag känner är inte lika stark som jag känner för systerskapet. Feminismen

i Sverige har en mycket längre historia och mycket mer enad front än vad invandrarfrågan har. Men nu när intersektionalitet blivit ett större begrepp blir det enklare, att sätta ord på saker gör det lättare att folks erfarenheter erkänns. Om ett samhälle ska integreras måste ju mycket ändras, inte bara folk som kommer till landet. Det är ju orealistiskt att tro att folk helt ska ge upp sin kultur för att de kommer till ett annat land.

VAR DINA FÖRÄLDRAR POLITISKT AKTIVA?

– De var inte med i ett parti, men vi har alltid pratat mycket politik hemma. Mina föräldrar har uppfostrat mig att tänka väldigt kritiskt. När man är invandrare eller flykting kommer politik automatiskt. Det är inte ett intresse, utan något man upplever.

Nu är det ju mycket snack om att man ska »konsumera« sig till en politisk identitet. Och om man säger att vi måste bromsa konsumtionen och att kapitalismen är ohållbar, då är man någon slags orealistisk radikal. Att säga att man borde fortsätta handla kläder som underbetalda kvinnor i Bangladesh har sytt tills de dog på sin arbetsplats är okej, då är man inte konstig.

KÄNNER DU IGEN DIG I DEN TRADITIONELLA KONSTNÄRSMYTEN?

– Nej, eftersom den brukar vara idén om det manliga geniet och någon slags plågad själ. Smärta och ångest är absolut inte drivande för mig, och jag känner inte alls igen mig i bilden av konstnären som en ensamvarg. Den sortens konstnär som jag vill vara arbetar otroligt mycket med sin omgivning och sitt nätverk och är väldigt inkluderande. Jag känner såhär: Jag är ett geni men jag är inte en man (skratt).

TEXT: IDA THERÉN
FOTO: MÄRTA THISNER

DET SITTER I VÄGGARNA

Högeroppositionen ser ut att ta makten i höstens stortingsval i Norge. Samtidigt har norska motsvarigheten till tankesmedjan Timbro, Civita, flyttat fram positionerna i kulturdebatten. Kan Norge lära sig något av sju svenska år av borgerlig kulturpolitik?

FÖR ETT TAG SEDAN FICK JAG en fråga från KRO:s norska systerorganisation Norske billedkunstnere, som undrade om jag ville skriva en artikel till deras tidning Billedkunst om svensk borgerlig kulturpolitik. Norge går till stortingsval i september och den norska motsvarigheten till Moderaterna, Høyre, har flyttat fram sina positioner. Om vårens opinionssiffror håller sig kommer en högerkoalition i höst ersätta Jens Stoltenbergs regering, som haft makten sedan 2005.

Inte helt olikt de »Nya Moderaterna« har Høyre lagt mycket av den klassiska högerretoriken på hyllan och börjat tala mer om mjuka välfärdsämnen som vård, omsorg och skola. Det har givit utdelning, för några år sedan låg partiet och skvalpade kring 15 procent, medan de nu får över 30 procent i mätningar.

Norge har också sin motsvarighet till tankesmedjan Timbro i Civita – som de senaste åren haft stort inflytande på kulturdebatten i landet. Nyligen gav tankesmedjan ut det kulturpolitiska manifestet *Kultur for kulturens skyld* med förslag som att Oslo Nye Teater ska lägga av sina fasta ensemble och hyra in produktioner. På samma sätt har den norska motsvarigheten till Svenskt Näringsliv – Näringslivets hovedorganisasjon – lagt förslag som vill gynna »sambällsnyttiga« studier inom ekonomi och teknik framför humaniora.

Vad Billedkunst ville veta var hur norsk kulturpolitik förväntades förändras vid ett maktskifte, genom att spegla utvecklingen i Sverige sedan 2006. Det är en mycket intressant fråga. Vad har sju år av alliansregering satt för avtryck på kulturpolitiken? Och vad är egentligen borgerlig kulturpolitik?

Ur ett perspektiv kan man betrakta det som en borgerlig kulturrevolution som aldrig riktigt blev av, eller åtminstone inte blev vad många befarade 2006. När före detta Timbro-chefen, Cecilia Stegö Child, efter valet utsågs till kulturminister utlovade det stenhårda nyliberala nypor för kulturen. Hon överlevde bara tio dagar. Inte heller tillsättandet av den bedagade it-entreprenören Johan Staël von Holstein i Kulturrådet var särskilt lyckat. Både Child och Holstein släpades snabbt till giljotinen på kulturparnassen. Men de var bara vara nymoderat kanonmat.

Den borgerliga kulturpolitiken skulle framför allt manifesteras genom den nya Kulturutredningen. Ambitionerna var enorma, och förhoppningen bland många på högerkanten var att man nu skulle göra rent hus i det bidragsberoende, bortskämda, ineffektiva och vänstervridna kulturlivet. Och visst lade utredningen vägen för en ny kulturpolitisk inriktning, för det första strök man den tidigare utredningens mål att kulturen skulle motverka »kommersialiseringens negativa effekter«. I 2009 års kulturutredning skulle inte kapitalet vara fienden – utan räddaren. Entreprenörskap blev ett ord som ständigt letade sig in i de borgerliga kulturpolitikernas vokabulär. De »fria konstnärerna« blev »entreprenörer«. Problemet med konstnärernas låga inkomster och bristen på kulturfinansiering sågs inte längre som statens problem – utan som marknadens. Om konstnärerna bara kunde bli bättre »entreprenörer« skulle de nog snart få det att gå ihop. Det var en slags kulturens arbetslinje.

Detta synsätt skilde sig radikalt från tidigare kulturutredningar där konstens »egenvärde« beaktades och konstnärerna ansågs utgöra ett intellektuellt filter gentemot kommersiella krafter.

Men av de storslagna planerna blev till slut ganska lite kvar av konkret politik. Regionaliseringen av kulturstödet är förvisso en stor reform, men frågan är om den egentligen är så »borgerlig«? Socialdemokraterna har sällan varit främmande för att flytta över ansvar regionalt, det mest kända exemplet är väl den numera så kritiserade kommunaliseringen av skolan 1989 – som drevs igenom av dåvarande skolminister Göran Persson.

Under de senaste åren har Kulturdepartementet mer eller mindre försjunkit i dvala, i varje fall i jämförelse med aktiviteten under förra regeringsperioden. Anders Borgs finansdepartement har dessutom blockerat många av betydelsefulla kulturreformerna. Sanningen är, som Alliansen tvingats lära sig, att kulturpolitik är ett mycket otacksamt politikerområde – inte minst om den förs motvalls. Kulturpolitik vinner inte vinner val – men det kan sannerligen hjälpa till att förlora dem. Kulturen råder bara om 0,8 procent av statsbudgeten, men hanterar samhällets allra mest talföra grupper – konstnärerna, författarna, musikerna, journalisterna och skådespelarna.

Vad har då sju år av borgerlig kulturpolitik lämnat för arv? Svaret sitter förmodligen mer i väggarna än i reformerna. Den kanske största förändringen har inte varit politisk, utan mental. Den kulturella arbetslinjen sådde frön som mer och mindre omedvetet letat in

sig på departement, myndigheter, stipendienämnder, museer och konsthallar. Precis som de »nya« moderaternas lyckades etablera sig som ett »arbetarparti« har begrepp som »entreprenörskap«, »effektivisering« och »mätbarhet« sjunkit in i kulturvärldens ryggmärg.

Det är också något som bekräftas i Sanna Samuelssons reportage i det här numret om »Rödvinshögern«. Hård kritik mot den förda kulturpolitiken har de senaste åren inte bara kommit från vänster, utan även från nyliberaler och Timbro – som hade förväntat sig betydligt mer från regeringen. Men nu tycks tankesmedjan Timbro ha anlagt en ny taktik. Istället för provokationer och konfrontation, har de anammat en mjukare retorik som vill lyfta fram de goda exemplen. Det är förmodligen betydligt effektivare, i för grunden så är kulturen ett område där de stora förändringarna inte styrs i lagtext utan av värderingar. Det är också en taktik, som tar fasta på den värdeförskjutning som skett inom kulturlivet i stort. Framför allt att kulturekonomin som område har givits större utrymme, och »kultur« oftare kommit att inlemmas i det bredare och luddigare begreppet »kreativa näringar«. Företag som Spotify och Urban Ears har lyfts fram som goda exempel och kulturekonomen talar om »kunscapekonomi« och »innovationssamhälle«. Vad få tycks påpeka är att de goda exemplen sällan skapar kultur – de förmedlar den. Och att den kultur som får vara med i de »kreativa näringarna« är den som visar svarta siffror i bokslutet, inte röda. Det har därför kommit att ske en skadlig

uppdelning mellan »närande« och »tärnade« områden även i kultursektorn. Kulturarbetarnas villkor är knappast någon exportsuccé.

Att kultur alltmer har kommit att betraktas utifrån ett nyttoperspektiv kan förvisso vara positivt under rätt omständigheter, då kultur ges spridning och utrymme på helt nya områden. Samtidigt finns det en risk att kulturen underordnas politiska mål, vilket är en av de största riskerna med kultursamverkansmodellen.

Även den norska kulturpolitiken kan vid ett maktskifte förvänta sig värderingsförskjutningar. Samtidigt så ser det norska politiska landskapet delvis annorlunda ut, och en del bedömare menar att Höyre till och med står vänster om de svenska Socialdemokraterna.

Medan kulturens nyttoaspekter har framhävts av Alliansen så talar de borgerliga i Norge varmt om »armlängds avstånd« – att staten i betydligt mindre grad ska ge kulturen mål och styrning. Det har till stor del med att Arbeiderpartiet under lång tid satt agendan för kulturpolitiken, och därmed har starka band till kulturlivet. Höyre och Civita kritiserar Arbeiderpartiet för att driva en alltför instrumentell kulturpolitik. Samtidigt har Höyre öppnat för att släppa in det högerpopulistiska och invandringskritiska Fremskrittspartiet i en regering. Något betydligt farligare än nyliberaler kan med andra ord sätta agendan för kulturpolitiken.

ANDERS RYDELL

RÖDVINSHÖGERN

DET ÄR 2013 OCH något har hänt. Något har skiftat och den kulturpolitiska debatten har vridit sig en aning. Så tänker jag när jag sitter på en Timbrodebatt om kultur på Teater Brunnsgratan fyra i Stockholm. Rubriken är »Vem är samhällskritisk? Bör kultur ha ett politiskt ansvar?«. Det är inte så mycket vad som sägs, för moderatorn Lars Anders Johansson från Timbro och DN:s ledarskribent Erik Helmersson talar mest om att kulturhögern är nertryckt av kulturvänstern, och teaterns konstnärliga ledare Martina Montelius gör sitt bästa för att gestalta detta genom att högljutt raljera över de andra paneldeltagarna och delar av publiken. En vänster och högercharad, i all vänskaplighet. Men det känns lite trött, för har inte högern blivit mer tongivande i den kulturpolitiska debatten än så? Och är det inte just därför som vi sitter här, på en debatt om kultur, anordnad av högerns tankesmedja, Timbro.

En serie om kulturdebatt har ordnats av Timbro sedan ungefär ett år tillbaka och har samlat personer från både höger och vänster. Ämnena har varit »Vad är konstnärlig kvalitet« och »Blir kulturen sämre för att den säljer bra?«. Lars Anders Johansson skriver i en debattartikel på SVT:s sajt den 27 mars i år; »Skyttegravskriget har blivit ett samtal.« Det är inte längre konstigt att Timbro anordnar kulturdebatter.

Det kan kopplas till vad Markus Uvell, vd för

Timbro, skrev efter valet i Dagens Nyheter 2010, om behovet av en borgerlig idédebatt: »I borgerlig politik finns i dag ett idémässigt vacuum.(...) Alliansens landvinningar måste dessutom följas upp med insatser som bryter sönder vänsterns dominans i svenskt samhällsliv. Då kan arbetet börja med att skapa ett borgerligt samhälle på djupet.« Kultur är ett av de områden som Timbro nu satsar på.

I samma tidning ställde författaren Bengt Ohlsson i januari 2012 den berömda frågan »När ska det röda rinna av kulturens fana?« Texten delades av tusentals människor och debatteras fortfarande. Men vid en noggrannare läsning ser det ut mer som ett kulturpolitiskt inlägg än bara ett angrepp på kulturvänstern. Bengt Ohlsson är trött på uppfostrarnit och att folk ska tvingas till experimentteater med k-pistar. Han är trött på kulturarbetare som smörjer kråset med offentliga anslag. Han tecknar en karikatyr av kulturvänstern, men även av kulturpolitiken. Och att hans avbön gick hem kan tolkas som att fler än Bengt Ohlsson är trötta.

Ett år senare, april 2013, besvarade DN själva frågan som Ohlsson ställde. »Måste kulturen vara vänster? (...) Nej, absolut inte, tyckte några borgerliga kulturarbetare som ligger bakom nätverket Rödvinshögern.« Lars Anders Johansson, som är musiker och en av personerna bakom rödvinshögern, förutom att han är ansvarig för kulturfrågor på Timbro,

berättar om bakgrunden när jag besöker Timbros kontor i Stockholm.

– Man får alltid höra från vänstern att: »det finns inga som är höger och håller på med kultur.« Men det här nätverket är ett bevis att de finns. Men de personerna skiljer ofta på sin politiska åsikt och sin verksamhet, därför uppfattas de inte som politiska.

Som ansvarig för kulturfrågor så verkar Lars Anders Johansson mer än något annat vilja få igång en borgerlig idédebatt om kultur. Han menar att det inte går att stå vid sidan av och säga att man ska avskaffa kulturpolitiken. Det gäller att komma med förslag som är förankrade i verkligheten. Han beskriver sitt uppdrag som att dels ifrågasätta de gängse ståndpunkter som finns i kulturdebatten, framförallt på kultursidorna som han uppfattar som vänstervridna, dels att komma med alternativ för att öka mängden privat finansiering i kulturen, både genom donationer och sponsring, även om han medger att det sistnämnda har sina begränsningar. När det gäller konsten vill Timbro underlätta för donationer, till exempel genom skattelättnader. Något som regeringen föreslog i april i år, i en lagrådsremiss som kan göra stiftelser för bland annat kultur skattefria. Johansson beskriver en förändring i inställningen till kulturpolitiken, eller i alla fall kulturdebatten, från Timbros sida.

– Historiskt sett så har Timbro förenklat och bara

»En liberal stat bör inte lägga sig i vad som är bra eller dålig kultur«

klagat på den offentliga finansieringen. Det var ett annat kulturklimat under 1980- och 90-talet, och jag tror att Timbro ofta intog en extrem ideologisk ståndpunkt för att visa på alternativa synsätt. Men jag tror att det är en ofruktbart att klaga utan att presentera konkreta alternativ.

LIBERALER VS. KONSERVATIVA

Den borgerliga kulturdebatten är i dag mångfacetterad, om än inte lika stark som vänsterdebatten. Förenklat kan den sägas bestå av två läger. Dels finns den nyliberala eller libertarianska sidan, som tidigare

har varit stark. Dels finns den kulturkonservativa, som har vuxit på senare år.

Mattias Svensson, i dag redaktör på Neo och tidigare verksam vid Timbro, är en stark företrädare för den libertarianska synen på kulturpolitiken. Han vill att marknaden och civilsamhället ska stå för finansieringen av kulturen, och inte staten.

– Kultur bör inte vara ett politiskt område, det är en principiell hållning som jag har. Den modell som vi har i Sverige är inte självklar, även om vi tar den för given i dag. Till och med Tage Erlander var tveksam till kultur som politiskt område när det begav sig,

säger Mattias Svensson.

Ett argument som Svensson framför är att personer som är ointresserade av smal kultur inte ska tvingas att finansiera den, eftersom en liberal stat inte bör lägga sig i vad som är bra eller dålig kultur. Mattias Svensson kallar det för en opåkallad omfördelning av pengar och även om han ser risker med att ta bort finansieringen, så är det värt det.

– Utan en riktad subvention till dyra konstformer så finns förstas risken att de försvinner eller får minska sin verksamhet. Det kanske krävs att de är verkamma i en tillräckligt stor stad, eller så ser någon

»Varför ska undersköterskan i Säfte sponsra Östermalmstantens operabesök?«

ett värde i det de gör och finansierar. Det är ofta en välbärgad grupp som konsumerar den typen av kultur och där finns ofta en vilja och förmåga att betala, menar Mattias Svensson.

Svensson framhåller att vi i dag har stora möjligheter att både sprida och finansiera kultur. En aktuell debattör i frågan, Fredrik Segerfeldt, som är kopplad till Timbro men inom området bistånd och utveckling, har under våren crowdfundat ihop medel till en bok om kulturpolitik. Med stridsropet »Befria kulturen från politiken« vill han i libertariansk anda ifrågasätta hela kulturpolitiken. »Varför ska undersköterskan i Säfte sponsra Östermalmstantens operabesök? Människor bör få bestämma själva vilken kultur de ska finansiera.«

2006 vädrade de nyliberala kulturdebattörerna morgonluft när Cecilia Stegö Chilò blev utnämnd till kulturminister. Mattias Svensson skrev i Expressen: »Äntligen! Sverige har med Cecilia Stegö Chilò fått en kulturminister som på allvar kan göra upp med bidragskulturen.« Han uppmanade henne även till att lägga ner sitt departement. Men Stegö Chilò blev som bekant snabbt avsatt och kanske gick luften ur den nyliberala kulturdebatten där. Mattias Svensson håller med om att Timbro i dag verkar arbeta för att vrida kulturen mot en borgerlig identitet snarare än att vilja avpolitiserat kulturen.

– Timbro verkar vilja organisera en borgerlig kulturopinion, genom att leta efter kulturellt aktiva personer med borgerliga värderingar. Kulturdebatten blir mer utblickande och levande på så sätt, säger Svensson. Kulturkonservatismen har å andra sidan fått allt större plats i debatten och skiljer sig från den

nyliberala kultursynen på kultur i många hänseenden. Tidningar som Axess, Svensk tidskrift och numera nedlagda Aorta, samt Axess TV, står för en konservativ riktning inom kulturdebatten. Tydliga drag är att man motsätter sig samtidigt »kulturradikalism« i kulturen, som syftar till att vara normbrytande och ständigt komma med nya perspektiv.

Johan Lundberg, docent i litteraturvetenskap, före detta chefredaktör för Axess och den mest framträdande företrädaren för kulturkonservatismen i Sverige, förklarar begreppet.

–Kulturkonservatismen vill slå vakt om den traditionella kulturen. Det kan tyckas som en icke-kontroversiell åsikt men det finns en tendens i dag av att man hela tiden ska problematisera och utmana normer. Jag tycker att det där har fastnat i schabloner, och har dessutom pågått i runt hundra år, säger Johan Lundberg.

Lundberg menar att han inte vill att kulturen ska vara styrd åt något håll, vare sig av marknadskrafter eller politik. Fast det är ändå det sistnämnda som han verkar ogilla mest, när han beskriver hur kulturpolitiken uppmuntrar till kulturradikala tendenser. Han nämner scenkonsten som ett exempel, där det »pumpas in pengar i SCUM-manifestet och kommunistiska manifestet och andra revolutionära ideologier«. Han vill hellre fokusera på estetiska kvaliteter.

–Det finns en idé om att kultur ska göra ett avtryck i samhällsdebatten och påverka samhället i en för tillfället gynnsam riktning. Min poäng är att kultur inte ska bedömas utifrån den typen av nyttoaspekt, säger Johan Lundberg.

Lundberg vill inte att konsten eller kulturen ska syfta till att förändra samhället, samtidigt som han menar att

samhället behöver kulturen. Han är också för en till stor del offentligt finansierad kultur, i vilket han kraftigt skiljer sig från de mer nyliberala debattörerna.

DET NYA, POSITIVA TIMBRO

Timbro har ändrat taktik. Målet verkar vara en livaktig debatt och tonen är snällare, försiktigt positiv. En av Timbros uppgifter är att ge ut böcker, till exempel har de nyligen lanserat en box med Ayn Rands böcker. De ger även ut rapporter och där kan man ana viljan att framhäva de positiva effekterna av att marknaden tar större plats inom kulturen.

En rapport som Timbro nyligen har gett ut är konstvetaren Anna Brodow Inzainas *Moderna mecenater från gåvoekonomi till entreprenörskap*. Där analyseras fyra privata konsthallar som har öppnat de senaste fem åren, Fotografiska, Bonniers konsthall, Artipelag och Sven-Harrys konstmuseum. Fokus är hur konsthallarna fungerar, hur de kommunicerar kring sin verksamhet och om man kan se deras verksamhet som en form av modernt mecenatskap. Samtidigt besvaras en annan fråga, som inte ställs inledningsvis men som kan tolkas som skälet till att Timbro beställde rapporten. Nämligen: går det bra? Svaret i rapporten får nog ändå sägas vara positivt.

Framförallt Fotografiska tas upp som ett positivt exempel, som når en bred publik och har en affärsidé, som har slagit väl ut. Bonniers beröms för att den tar ett ansvar för den experimentella konsten, som konstnärspolitiken annars brukar ansvara för. Trots den neutrala ansatsen i Brodow Inzainas rapport så blir den en del av en större debatt om finansieringen av konsten. Och det är antagligen det samtalet som

Timbro vill vara en del av genom att be en konstvetare att skriva rapporten. Att ta upp och i relativt positiva ordalag, fast inte utan kritik, beskriva de privata konsthallarnas verksamhet i jämförelse med offentligt driven verksamhet, blir ett inlägg i debatten, vilket kanske är ett tecken på hur polariserad debatten är.

Rapporten liknar *Kulturskymning inställd*, en rapport som Johanna Nylander skrev för Timbro 2008, i att den motsäger den kritik som kulturen, framför allt kanske de som ser sig som kulturvänster, brukar framföra av marknadens effekter på kulturen. Nylanders rapport går i korthet ut på att beskriva hur bra och spridd kulturen är i det svenska samhället i dag, mycket tack vare privat finansiering av kultur.

Samtidigt har Timbro under de senaste fem åren gett ut flera rapporter som kritiserar offentligt finansierad kultur. Dels *Långt ifrån lagom – kommunala satsningar i kristider* av Lotta Moberg och Jonas Sigedal från 2009. Den handlar om 16 kommuner i landet, där det påstås skäras ner inom skola och omsorg och

samtidigt satsas på kultur och fritid. 2010 utgavs *Noll koll – Bristen på uppföljningar av kommunala kultursatsningar* av Sofia Hansson och Robert Stasinski. Där granskar författarna Botkyrka, Gotland, Karlstad, Sandviken och Sundsvall, kommuner som prioriterar kulturområdet, men som påstås sakna uppföljning av sina kultursatsningar.

Sammantaget syns en tendens till att lyfta upp de positiva exemplen på kultur som inte är finansierad av det offentliga, och att kritisera de system som utgör den offentligfinansierade kulturen.

MARKNADSLIBERALISMENS GENOMSLAG

Gemensamt för många i den borgerliga kulturdebatten är att de är kritiska mot regeringens kulturpolitik. Den anses vara både tandlös och för lik socialdemokraternas kulturpolitik efter 1974:s kulturreform, trots att Alliansen har tagit fram en egen kulturpolitikreform. Men Sven Nilsson, fil. dr och docent i

litteraturvetenskap, som har skrivit om kulturpolitik i ett antal böcker, bland annat *Kulturens nya vägar* från 2003, menar att det marknadsliberala tänkandet har gått djupt ned i kulturpolitiken. Han tar som exempel satsningen på Kulturbryggan, där man som kulturutövare har större chans att få stipendier om man har privat stöd. Han nämner också de nedskärningar i Kulturskolan i Stockholm som Madeleine Sjöstedt, kultur- och fastighetsborgarråd, är ansvarig för. Den största skillnaden ses dock på annat håll, menar han.

– Ute i regionerna börjar kulturenheter mer och mer knyts samman med utvecklingsenheter som har regional utveckling som fokus, med företagsevenemang och mässor. Man ser ingen skillnad på att stödja ett kulturevenemang och ett idrottsevenemang.

Med samverkansmodellen, Alliansens stora kulturreform som började implementeras 2011 och där regionerna får utökat ansvar för kulturpolitiken, menar Sven Nilsson att staten i princip abdikerar från tanken om en offensiv statlig kulturpolitik, vilket är förklaringen till att den är så passiv i dag. Det kan tolkas som att regeringen främst har tagit intryck av de mer nyliberala delarna av debatten, som är emot en stark kulturpolitik.

Lars Anders Johansson, ansvarig för kulturfrågor på Timbro, efterlyser att kulturministern tydligare ska uttrycka vad Alliansen vill med kulturen. Själv skriver han på en granskande bok om kulturpolitiken i Sverige och dess ideologiska bakgrund, som han kopplar till både 1930-talet och 1970-talets politiska klimat. Den kommer troligen ut 2014. Samtalet eller ska vi kalla det slaget om kulturpolitiken har bara börjat.

TEXT: SANNA SAMUELSSON

BILD: PONTUS LUNDKVIST

SLUTKORR

TIMBRO ÄR EN TANKESMEDJA SOM STARTADES 1978, SOM EN REAKTION PÅ »ETT ALLT FÖR VÄNSTERDOMINERAT SAMHÄLLSKLIMAT«, SOM DE SJÄLVA SKRIVER PÅ SIN SAJT. TIMBRO HAR 20 ANSTÄLLDA, PUBLICERAR RUNT 20 BÖCKER OCH 40 RAPPORTER OM ÅRET OCH FINANSIERAS AV STIFTELSEN FRITT NÄRINGSLIV, SOM ÄR KOPPLAT TILL SVENSKT NÄRINGSLIV. TIMBRO BESKRIVER SJÄLVA SITT UPPDRAG SOM »ATT UTVECKLA IDÉER OCH LÅNGSIKTIGT BILDA OPINION FÖR MARKNADSEKONOMI, FRI FÖRETAGSAMHET, INDIVIDUELL FRIHET OCH ETT ÖPPET SAMHÄLLE.«

24 MAJ – 25 AUGUSTI 2013

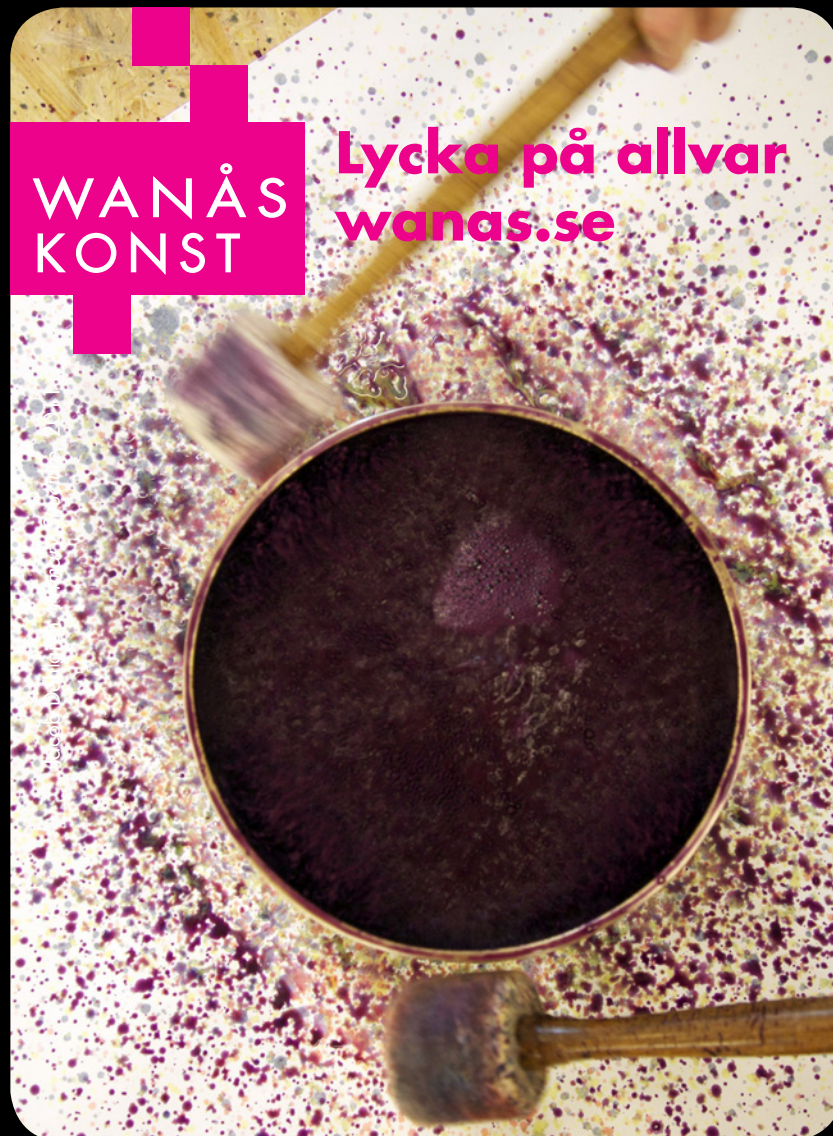
Julia Beck

SVEN-HARRYS (KONSTMUSEUM)
EASTMANSVÄGEN 10, STOCKHOLM. WWW.SVEN-HARRYS.SE

FOTO: BUKOWSKIS

WANÅS
KONST

Lycka på allvar
wanas.se

“Taboo Fetisch”

VI ÄR ETT REGIONALT
KONST
FÄSTE

Makode Linde
6 juli - 4 augusti

Konsthallen Lokstallet i Strömstad
www.konsthallenlokstallet.se

KONSTNÄRSSTIPENDIER

Gun och Åke G Selins stiftelse utdelar stipendier till verksamma eller pensionerade konstnärer (målare) verksamma i Älvsborgs Län. Minimiålder för sökande är 21 år och sista ansökningsdatum är 15 september.

För ytterligare information och ansökningsblanketter v.g. kontakta:

Christina Backman
Backman Consulting AB,
Erik Dahlbergsgatan 11 B,
41126 Göteborg
072-7197045
christina@backmanconsult.se

LEDARE KRO

KATARINA JÖNSSON NORLING

Nystart för 75-åringen KRO

TAGGORD Regionalisering, Yttrandefrihet, Arbetsvillkor, Valåret 2014, Nystart

Ett dokument landar i mina händer en av de första dagarna som ny ordförande för Konstnärernas Riksorganisation. Det är FN:s första rapport om kulturella rättigheter och konstnärlig frihet. En stor del av rapporten berör länder där förtrycket är stort och handlar om grundläggande yttrandefrihet, men rapporten lyfter även andra frågor. Bland annat konstaterar man att en beroendeställning till finansierare, såväl offentliga som privata, riskerar att inskränka konstnärernas frihet. Här kommer vi in på något som i allra högsta grad berör konstnärer i vårt samhälle.

Jag ser att det finns ett stort intresse för konst och konstnärer men liten förståelse för konstnärernas arbetsvillkor. Så länge det inte skapas rimliga sociala och ekonomiska villkor för konstnärerna kommer vi inte att få den mångfald av uttryck och röster som de flesta säger sig värna. Konsten riskerar att bli ett område enbart för dem som har möjlighet att på annat sätt finansiera sitt arbete och konstvärlden blir allt annat än demokratisk. Rapporten slår också fast att konstnärlig kreativitet är nödvändig för fungerande demokratier.

Det är ett stort ansvar att ta över ledningen för Konstnärernas Riksorganisation efter Karin Willéns åtta år som ordförande, en period i KRO:s historia som har varit mycket framgångsrik. MU-avtalet ser jag som det viktigaste framsteget på många år när det handlar om konstnärernas möjlighet att försörja sig på sitt arbete. Det har stärkt konstnärernas position men också KRO:s ställning som den främsta organisationen för yrkesverksamma konstnärer. Nu har vi en helt ny styrelse på

plats och ett kansli med flera nya medarbetare som redan visat att de vill arbeta hårt och entusiastiskt för att förbättra konstnärernas ställning.

Den nya styrelsen står också inför den viktiga uppgiften att bygga upp ett väl fungerande regionarbete. Riksmötet visade att det finns många starka och välformulerade röster i vår kår med kloka synpunkter. Det uppdrag som mötet gav styrelsen var klart och tydligt. Arbetet i regionerna ska stärkas, och det är extra viktigt nu när fler beslut som berör konstnärerna har flyttats ut i regionerna genom samverkansmodellen. Vårt arbete ska genomsyras av dialog och transparens. Vi hoppas att många röster ska höras både från erfarna och nytillkomna medlemmar. Det är vår samlade kunskap, vår förmåga att samarbeta och vårt gemensamma engagemang i arbetet för bättre villkor som avgör hur stark vår organisation kan bli.

Inför valåret 2014 ska KRO agera för att få upp konstnärsfrågorna i valrörelsen. Det är ett fint tillfälle att tillsammans med regionerna arbeta för att stärka både vår regionala organisation och vår förmåga att göra och kommunicera politik lokalt. Vi ska ta tillvara alla krafter som vill verka för bildkonstnärerna både inom organisationen och utanför. Jag vet att det är många som förstår konstens viktiga roll i vårt samhälle och vill verka för att konstnärerna får rimliga arbetsvillkor. Det är vi konstnärer som sitter på kunskapen om vilka åtgärder som kan göra skillnad. Här har vi något att fundera över och ta ställning till.

Mitt eget medlemskap i KRO fyller i år tjugo år. Under denna tid har jag växlat mellan att vara aktiv i olika styrelser och debattera

konstens villkor till perioder av konstnärligt arbete där jag inte alls har agerat politiskt. Så måste det få vara för våra medlemmar och jag vet hur viktigt det är att KRO fungerar och verkar för våra gemensamma villkor. Du stöttar både genom ditt medlemskap och att aktivt delta i arbetet. Vi ska sträva efter fler medlemmar, efter att alla åldrar och olika grupper i konstnärskåren ska vara med i vår organisation. Ju fler vi är desto mer resurser har vi för att påverka besluten.

Ibland kan man höra konstnärer uttrycka en skepsis mot sin egen organisation och det är fullt förståeligt, vi är en kår av kritiskt tänkande och agerande individer, men faktum kvarstår: KRO:s idé, grundtanken med vår organisation är oslagbar. Att vi gemensamt debatterar och förhandlar villkor för konstnärerna. Hur starkt mandat en enskild konstnär än har kan den aldrig mäta sig med den gemensamma kraften. Så jag är stolt över att få företräda denna organisation som genom sin historia har visat att den vet vad som krävs för att åstadkomma varaktiga och positiva förändringar för vår yrkeskår.

Katarina Jönsson Norling
Riksordförande KRO

Riksmöten i Göteborg

Den 27:e april höll KRO/KIF riksmöte i Göteborg. KRO på Göteborgs Konsthall och KIF på Röhsska museet.

En av de stora frågorna som diskuterades var regionernas framtid. Två motioner, en från Region syd och en från Region mitt lyfte frågan. Båda motionerna till KRO:s riksmöte föreslog en höjning av regionernas verksamhetsbidrag som bland annat skulle öppna upp för arvodering av regionstyrelserna. Förslagen listade också angelägna åtgärder och aktiviteter som skulle kunna genomföras om förslagen blev verklighet.

Region norr och Region öst har för närvarande ingen regionstyrelse. Arbetet i de övriga regionstyrelserna beskrivs som tungrovt. Det har varit svårt att inom ramen för hur regionerna organiseras och finansieras upprätthålla en livaktig verksamhet och täcka in samtliga län som respektive region omfattar.

Den avgående KRO-styrelsen delade i stor utsträckning regionernas problembeskrivning, men ansåg att en genomgri-

pande idédiskussion inom hela organisationen behöver föregripa större beslut i frågan. Riksstyrelsen föreslog att en arbetsgrupp omgående ska tillsättas för att inleda diskussionen kring hur regionerna kan utvecklas.

Riksmötet biföll riksstyrelsens förslag. Enligt beslutet ska frågan "ha högsta prioritet på riksstyrelsens dagordning framöver". Arbetsgruppen ska redovisa resultatet av sitt arbete senast den 15 maj 2014 på ett extrainsatt riksmöte.

Vidare beslutade KRO:s riksmöte att ledamöter i invalsnämnden inte bör sitta i mer än två mandatperioder, dvs. fyra år. Detta för att säkerställa att ledamöterna i invalsnämnden kontinuerligt byts ut. Region västs motion om att en utredning bör initieras för att belysa konstnärernas svårigheter vad gäller jobb- och utvecklingsgarantin, mer känd som fas 1, 2 och 3, bifölls också.

KIF:s riksmöte beslutade att återinföra årsmöten och att hålla ett extrainsatt årsmöte den 14:e september 2013 för att besluta om ett nytt samarbetsavtal och

aktieägaravtal med KRO. Samarbetsavtalet sades upp på KIF:s extrainsatta riksmöte 27 december. Detta för att möjliggöra för båda parterna att se över och ev. förändra formerna för samarbetet.

Både KRO-styrelsen och KIF-styrelsen tog upp den interna revision av organisationerna som genomfördes i slutet av 2012. Revisionen påvisade oklarheter i rollfördelning, beslutsordning och hantering av formella handlingar. Med revisionens förslag som grund har ett förbättringsarbete påbörjats under våren och de nya styrelsernas uppdrag är att fortsätta det arbetet.

På kvällen samlades medlemmarna till en gemensam middag och festlig avslutning på restaurang Gropen i Stora Teaterns källare.

Ylva Hellgren

För att ta del av de fullständiga protokollen från riksmötena gå in på: www.kro.se/riksmoten

NYA STYRELSE I KRO/KIF

KRO:s nya styrelse:

Katarina Jönsson Norling (riksordförande)
Marianne Andersson
Ola Öhlin
Frida Yngström
Magdalena Dziurlikowska
Ludwig Franzen
Agneta Göthesson
Odd Larsson (suppleant)
Alexandra Hedberg (suppleant)
Margareta Grip Holmes (suppleant)

KIF:s nya styrelse:

Johan Wingestad (ordförande)
Backa Carin Ivarsdotter
Christian Sandell
Karolina Eriksson
Sanna Svedestedt
Annika Daevel (suppleant)
Anna Y Gunnarsson (suppleant)
Camilla Skorup (suppleant)

KRO/KIF:S SEMINARIER UNDER ALMEDALSVECKAN

2 juli kl 15.30–17.00

"Vilka regioner och kommuner kommer att vara ledande inom bild- och formkonsten om fem år?"
Vilka regioner satsar mest resurser på bild- och formområdet idag? Vilka tillämpar MU-avtalet och procentregeln för konstnärlig gestaltning och hur gör man för att bli en ledande konstregion eller konstkommun? Plats: Gocart Gallery, Klosterbrunnsgatan 1

3 juli kl 17.00–17.45

"Från förföljelse till fristad"
Samtal som KRO/KIF arrangerar i samarbete med Kulturrådet, Svenska PEN, Tecknare, ICORN, Svenska PEN, IAA, SKAP m.fl. Kom och möt de kulturorganisationer som nu aktivt arbetar för att skapa fler fristäder i Sverige. Plats: Gotlands Museum, Strandgatan 14

5 juli kl 10.30–11.30

"Art och Word Battle"
I samarbete med Gocart Gallery arrangerar KRO/KIF ett panelsamtal om konstens betydelse för demokrati och politikens betydelse för konstnären. Lena Adelsohn Liljeroth (M), kulturminister och följande kulturpolitiska talespersoner: Gunilla C. Carlsson (S), Ulf Nilsson (FP) och Tina Ehn (MP) kommer att delta. Plats: Gocart Gallery, Klosterbrunnsgatan 1

Fullständigt program:
www.amedalsveckan.info

3 snabba frågor till Katarina Jönsson Norling, ny riksordförande för KRO

Katarina valdes enhälligt som ny ordförande för KRO under riksmötet i Göteborg. Katarina är uppvuxen i Södertälje men hamnade senare i livet i Gävle. Som ung ensamstående tvåbarnsmamma tog hon beslutet att välja en utbildning som kändes meningsfull och hon sökte till Gävle konstskola. Sedan dess har hon ägnat sitt yrkesverksamma liv och en stor del av sin fritid åt konsten. Sedan tre år tillbaka bor hon på landet i Älvkarleby där hon har byggt en ateljé.

Du är nu en av de främsta representanterna för konstnärskåren i Sverige. Hur känns det?

– Efter fyra veckor på posten som ordförande kan jag konstatera att det är ett omväxlande uppdrag. Jag håller på att sätta mig in i det arbete som pågår för att kunna bedöma hur vi på bästa sätt ska använda våra resurser till att skapa verklig förändring och därmed nytta för våra medlemmar. Det känns som ett stort ansvar men också spännande och intressant att företräda denna yrkeskår med många engagerade konstnärer.

Vad kommer du att bidra med som ny ordförande?

– Jag har en lång erfarenhet från kon-

stens område ute i landet, både genom mitt egna konstnärliga arbete och förtroendeuppdrag i olika styrelser. Genom mitt ordförandeskap i KRO-distriktet blev jag sakkunnig i den bildkonstutredning som Gävle kommun genomförde 1998 och som ledde till ett antal förbättringar för kommunens konstnärer och konstliv. Den erfarenheten lärde mig mycket om hur konkret politiskt arbete kan leda till verkliga förändringar. Vi ska skapa förståelse för konstnärernas situation så att beslutsfattare och makthavare verkar för våra frågor. Det ska inte längre kännas okej för någon att utnyttja gratisarbetande konstnärer och här har vi fått ett fint verktyg att använda i MU-avtalet. Det handlar om respekt för den kunskap och den erfarenhet som konstnärerna står för. Men det handlar också om demokrati, om att alla ska få en möjlighet att verka på konstscenen inte bara den som kan lösa försörjningen på annat sätt.

– Jag ser fram emot att vara med och bygga upp KRO:s arbete ute i landet genom att hitta nya former för det regionala arbetet som nu har blivit än viktigare när regionernas ansvar för kulturfrågorna har ökat. En viktig uppgift för riksstyrelsen blir att underlätta kommunikationen mellan riksstyrelse, kansli och medlemmar.

Hur ser ditt egna konstnärskap ut och hur kommer det att påverkas att du ska leda KRO?

– Mitt arbete har ofta en nära personlig anknytning kopplat till vår omvärld. Jag arbetar främst med tematiska utställningar, offentliga uppdrag och olika projekt. Min process är långsam, jag behöver mycket tid för arbetet i den egna ateljén. Just nu ägnar jag mig åt att teckna bin, de små oansenliga, ibland obekväma insekterna som har så stor betydelse för oss. Jag är intresserad av hur saker hänger ihop på olika nivåer och vår plats i det stora kretsloppet. Den växlingen mellan helhet och detaljnivå tar jag med mig in i det konstpolitiska arbetet. Vi ska se till den enskilda konstnärens behov men också titta ut på helheten i vårt konstnärliga ekosystem där alla delar behövs för att organismen ska vara robust och fungera. Hur mitt eget konstnärskap kommer att påverkas av ordförandeskapet är svårt att veta men säkert är att allt jag gör i viss mån påverkar min konst.

Ylva Hellgren

LEDARE KIF

SANNA SVEDESTEDT

Foto: Jonas Carboon

Kan man facebooka sig till en bättre arbetslivssituation?

TAGGORD Sociala medier, Kommunikation, Förändring, Företagande

Förra hösten tillbringade jag veckor av intensiva samtal med den Östersunds-baserade silversmeden Kerstin Öhlin Lejonklou. Vi tittade igenom lådvis av bildmaterial som väckte gamla anekdoter till liv och våra samtal blev en bok som släpptes i samband med Öhlin Lejonklous fentioårsjubileum. Det var en spännande upplevelse att komma nära en annans konstnärs arbetsliv och livsresa. Att Kerstin efter sin examen från Konstfack packade sina verktyg och lämnade Stockholm för att etablera sig i Östersund är anmärkningsvärt sett ur dagens urbanisering, men i övrigt kände jag igen mig i Kerstins berättelse av hur det är att påbörja en konstnärlig resa. Förutom på en punkt – kommunikationsmöjligheterna. Idag kan en oetablerad kreatör sätta sitt namn på kartan och själv nå ut med hjälp av en mobiltelefon med internetuppkoppling. Ett twitterkonto, en blogg, väl valda hashtags till dina instagrabilder och du är din egen pr-byrå med makt över hur ditt arbete kommuniceras.

Viljan att nå ut bland deltagarna imponerade under årets upplaga av smyckekonstmässan Schmuck i München vars satellitprogram var större än någonsin. Med genomtänkt marknadsföring online hade en liten självständig utställning samma chanser att locka åtråvärda samlare och nya samarbetspartners som de etablerade konstgallerierna. Utöver de klassiska arenorna kunde man besöka utställningar arrangerade av enskilda konstnärer och kollektiv som visade upp sina arbeten på oväntade platser som i en buss, en bowlinghall, ett gjuteri och i den svenska kyrkoförasamlingens lokaler. I den digra listan av satelliter fanns ingen statusskillnad mellan respekterad institution och självinitierat projekt. Struktu-

rer och hierarkier ställs på ända när konstnärerna själva tar makten över vem som hörs och syns. Kommer det personliga kontaktnätet och kunskap om hur man kommunicerar på nätet bli helt avgörande i framtiden?

Vem som helst kan ta en bild med sin mobiltelefon och lägga upp den på Instagram eller liknande, men det innebär inte att man kan luta sig tillbaka och se beställningarna rulla in. För att synas i mediebruset krävs ett hårt arbete. Dina kunder vill inte bara se en välpolerad slutprodukt, de vill se resan dit. Orkar du låta en pågående, ofta intim arbetsprocess exponeras på bloggar och facebookflöden? Har du tid att lyfta blick och händer från materialet för att twittra när ditt skapande troligtvis drivs av något annat som är betydligt starkare än driften att visa upp ditt liv på nätet?

De yngre årskullarna är uppväxta med internet som en självklar del av sin vardag och förväntar sig att allt skall finnas tillgängligt. Samtidigt är kurser i marknadsföring och företagande en lågprioriterad del av högskoleutbildningen. Tiden ägnas åt att utveckla det egna konstnärliga uttrycket. Efter tre till fem år med händer och tankar djupt inne i ett material och konstnärliga processer förväntas vi ändå vara fullfjädrade entreprenörer i arbetslivet. Under den årliga verksamhetskursen för konsthantverk på HDK i Göteborg gav skatteverkets representant en krass bild av livet efter examen genom att säga att majoriteten av utbildade konsthantverkare behöver ta jobb inom värden. Knappast den framtid en nytexaminerad konsthantverkare hoppas på efter år av investerat engagemang och CSN-lån. Förvisso kryllar det av starta eget-satsningar och kurser i företagande, men hur ska man hinna och orka ta del av alla välmenande kurser, tips och föreläsningar, göra ständiga statusuppdateringar, blogga smart

och samtidigt utveckla kärnverksamheten? Det vill säga att få tid över till att skapa.

Genom att ansluta sig till en organisation som arbetar för vår yrkeskårs frågor kan det konstnärliga arbetet underlättas både kortsiktigt och långsiktigt. KIF är tillsammans med KRO unika i vårt kulturpolitiska påverkansarbete och vi tillhandahåller bland annat juridisk rådgivning, arvodesrekommendationer och en prisvärd försäkring. Med våra drygt 500 medlemmar är KIF en liten organisation bland flera andra organisationer som ansluter bild- och formkonstnärer. Det är viktigt att vi följer hur vårt område ändras och anpassar oss till hur våra medlemmar arbetar idag. Har konsthantverkare specifika behov som särskiljer oss från andra grupper? Kan det vara så att vi missar att fånga upp nytexaminerade konsthantverkare för att de har gått utbildningar som kallas för keramikkonst, smyckekonst eller textilkonst och att de därför identifierar sig med en annan yrkesbeteckning? Titlarna luckras upp, bild- och formkonstnärer korsar respektlöst tidigare gränser. I arbetet med att ta fram ett nytt samarbetsavtal mellan KIF och KRO kan vi möjliggöra anslutning av fler organisationer till vårt kollektiv. Med en enad agenda kommer vi bli starkare och få ökade resurser i vårt arbete med att förbättra arbetsvillkoren för en yrkeskår som inte kan leva enbart på "likes".

Sanna Svedestedt är smyckekonstnär och nyligen omvald som ledamot i KIF:s riksstyrelse. Sanna Svedestedt är utbildad vid Högskolan för Design och Konsthantverk, arbetar för smyckeforumet Klimt02 och hennes smycken visas internationellt. Just nu aktuell med att curera utställningen Play for Display under GIBCA extended, Göteborgs Konstbiennals satellitprogram och med den nytgivna boken Kerstin Öhlin Lejonklou – Silversmed (Arvinus Förlag).

Slussen Craft Fair 2013

För tredje året i rad arrangerade KIF konsthantverksmässan Slussen Craft Fair i samarbete med Stockholms Stadsmuseum och med stöd av Stockholm konst, Kulturförvaltningen, Statens Kulturråd och Granen Fastighetsutveckling. Ett 40-tal utställare från hela Sverige deltog på mässan under helgen 25–26 maj, som likt tidigare år visade upp konsthantverket i sin fulla bredd. En nyhet för i år var att avgångsstudenter från HDK fick en särskilt plats på mässan.

Årets invigningstalare var Staffan Bengtsson, kulturjournalist och chefredaktör för formmagasinet Bruno. Mässprogrammet omfattade bland annat föreläsningar i avtalsskrivande och immaterialrätt, som genomfördes i samarbete med Sandart & Partners Advokatbyrå. Söndagens regn till trots lockade mässan fler besökare än tidigare år.

Ljuslykta av Rebecca Lundgren, en av utställarna under Slussen Craft Fair 2013.

Sofie Grettve är ny jurist på KRO/KIF:s kansli

Kansliet i Stockholm har nu fått tillökning genom den nya medarbetaren Sofie Grettve som från och med 1 augusti finns tillgänglig på halvtid för att hjälpa medlemmarna med juridiska frågor.

Sofie hade från början egentligen inga planer på att varken jobba som jurist, eller överhuvudtaget bo i Sverige. Efter att ha avslutat sina gymnasiestudier i England sökte hon till London School of Economics 2000 för att läsa en "Bachelors in Laws", främst med sikte inställt på jobb inom EU-administrationen. Planerna ändrades något då hon direkt efter sin examen 2004 fick erbjudande om att jobba med en försäkringsfråga på galleri "Sketch" i London, och här föddes tanken om att kunna använda juristkompetensen inom kultursektorn. Det ena jobbet ledde till det andra och Sofie blev i sinom tid anställd av en managementkonsultfirma, där hon främst kom att arbeta med entreprenadrättsliga frågor.

– Även fast entreprenadrätt inte var något jag valde aktivt, tycker jag idag att den erfarenheten har varit värd mycket. Det handlar om stora avtal, förhandlingar och en massa olika parter som behöver hitta långsiktiga lösningar i sitt samarbete. Inte helt olika de frågor som många av KRO/KIF:s medlemmar möter i sina projekt, om än på ett lite annorlunda plan.

Efter 4 år i London bar det dock av till

New York, nu med sikte på att läsa vid Sotherby's. Tiden i New York blev dock lite kortare än väntat, och planerna med Sotherby's uppskjutna mycket på grund av den tuffa verkligheten som boendet i en storstad innebar.

– Det tog tid för alla mina papper att komma på plats, och jag började därför göra lite frilansuppdrag för de företag min dåvarande man arbetade med, vilket mest var större reklambyråer, berättar Sofie. När Sofie tittade efter möjligheter att komma hem till Europa hjälpte erfarenheten på reklambyråerna henne i sin tur att landa i ett jobb som projektledare, denna gång hos byrån DDB Health i Paris.

Kvar fanns fortfarande önskan om att läsa en master inom konstområdet. Ett mastersprogram i Kulturarvsstudier vid Stockholms universitet blev svaret, och 2010 gick därför flytten hem till Sverige. I kursen ingick ett praktikmoment, som Sofie fick möjlighet att göra på Kulturrå-

det. Det första som ramlade i hennes knä var en revidering av MU-avtalet.

– Jag fick ett stort ansvar i kombination med väldigt engagerade handledare, vilket gjorde det till en väldigt lyckad praktikplats. Praktiken slutade med en presentation av MU-enkäten som Kulturrådet hade genomfört under hösten, och då kom jag i kontakt med KRO/KIF, och på den vägen är det, berättar Sofie.

Idag bor Sofie i Bagarmossen med sin pojkvän Aksel och deras tre barn. När hon inte är på KRO/KIF är hon engagerad i ett forskningsprojekt på Score, Handelshögskolans avdelning för forskning inom offentlig sektor. Sofie åker tillbaka till Frankrike regelbundet och det blir även en del jobbresor till London, där också den stora flickans pappa bor.

– Jag har förstått att den juridiska rådgivningen är en viktig medlemsförmån för många, och det känns roligt att kunna bidra till detta. Här på KRO/KIF hoppas jag att min erfarenhet av avtalsfrågor kan vara till hjälp. Jag ser också fram emot att lära mig mer om organisationernas internationella engagemang, och hoppas där kunna bidra med tidigare erfarenheter och kontaktnät, avslutar Sofie.

Ylva Hellgren

Från och med 1 augusti tar Sofie över den juridiska medlemsrådgivningen.

E-post: sofie@kro.se

KRO/KIF HÄLSAR VÅRA NYA MEDLEMMAR VÄLKOMNA!

Åsa Rehnström
 Caroline Hertz
 Britten Toftarp
 Hanne Mago Wiklund
 Maria Allansdotter Boström
 Johanna Hästö
 Cecilia Berg
 Ludwig Franzen
 Sara Elgerot
 Helle Kvamme
 Christian Sandell
 Sorin Irimia
 Christine Jacobsson
 Saga Bitkover-Norman
 Anders Åberg
 Lennart Holmbom
 Christel Khan
 Kerstin Strandberg
 Astrid Gillenius
 Frida Klingberg
 Margarita Jefimova
 Celie Eklund
 David Kumlin
 Lisa Grip
 Marianne Lundgren
 Barbro Frimodig
 Tor Cederman
 Carina Seth Andersson
 Anders Nilsson
 Sara Wallgren

BLI MEDLEM I KRO/KIF

Allt du behöver göra är att gå in på www.kro.se/blimedlem och fylla i dina uppgifter. Som medlem i KRO och KIF stöttar du det politiska arbetet med syfte att stärka konstnärernas sociala och ekonomiska villkor. Förutom detta har du en rad förmåner, exempelvis juridisk rådgivning, en av marknadens bästa försäkringar, rabatt på konstnärsmaterial och teknisk utrustning, gratis inträde på en rad museer och konsthallar i Sverige och världen, avtalsmallar, gästbostad i Stockholm, Carina Ari-ateljén i Paris, med mera.

MEDLEMSAVGIFT

Vuxen 163 kr/månaden (avdragsgill)

Student 335 kr/år

Nyutexaminerad eller reducerad avgift 82 kr/månad (gäller under två år efter examen, vid sjukdom eller tillfälligt studieuppehåll)

Samborabatt 300 kr/år för en av sammanboende medlemmar.

Söker du bostad och ateljé i Sörmland?

Vi letar efter andra konstnärer/kulturarbetare som vill köpa våra grannhus på en före detta skola som ligger 5 kilometer från Katrineholm C.

Är du intresserad?

Kolla på: sjoholmsateljeeer.tumblr.com

SONJA NILSSON
5 SEPTEMBER - 1 DECEMBER

FÄRGFABRIKEN

LÖVHOLMSBRINKEN 1 | STOCKHOLM | WWW.FARGFABRIKEN.SE

En utställning om lycka
Jeppe Hein
24 april - 28 juli

Lördagsvisning lör kl. 14
Barnvagnsvisning tor kl. 13
Lugn visning fre kl. 13

Torsgatan 19, Stockholm
Ons - fre 12 - 19
lör - sön 11 - 17
Shop, café och mycket mer!
www.bonnierskonsthall.se

Tack till Clarion Hotel Sign

 Bonnierskonsthall

Pension. För vem?

»... insåg att det är en fysisk omöjlighet att tillverka så mycket keramik ...«

En konstnär pensionerar sig oftast inte, det finns inte så mycket pension att luta sig mot. Blotta tanken på vad man ska få i pension ger många konstnärer magont och sömnlösa nätter. Meningen är att vi själva ska betala in motsvarande belopp som betalas för en anställd i tjänstepension till våra pensioner genom våra företag. Det är inga små belopp det handlar om, för en förskolelärare inbetalas 6 000 kronor per månad. Vilken konstnär har det överskottet?

Om jag som keramikerkonstnär ska ha en rimlig årsinkomst som genererar pension och allt som ett heltidsarbete vanligen genererar bör min omsättning ligga en bra bit över miljonen per år. Jag slutade räkna vid 900 000 och insåg att det är en fysisk omöjlighet att tillverka så mycket keramik på det sätt som jag jobbar. Det är bättre att jag engagerar mig för att förbättra villkoren för konstnärer än att starta tillverkning i låglöneländer blev min slutsats. Varje konstnär får hitta sin kombination. Ofta kompletterar man med till exempel undervisning och pedagogik.

IV, den individuella visningsersättningen som konstnärer erhåller för verk placerade i offentlig miljö, är kanske det närmaste en konstnär kommer något som liknar en tjänstepension. Det är en livslång ersättning och ett genomtänkt system som BUS tillsammans med KRO, KIF och SK i år har satsat hårt på att förbättra genom att uppmärksamma kulturutskottet och departementet på frågan. Ni har säkert sett vår brevkampanj, det är inte för sent att skicka in IV-brevet, vi kommer att uppvakta både kulturdepartementet och utskottet framöver och då är det viktigt med så många inskickade brev som möjligt att hänvisa till.

Vi måste visa hur mycket denna ersättning faktiskt betyder för konstnärskåren. I vår tids marknadsekonomiska samhälle måste det skapas system som ökar intäkterna för konstnärer, de uppstår sällan av sig själva. IV är ett sådant system, MU (medverkans- och utställningsersättning) ett annat och stipendierna som Konstnärsnämnden administrerar ett tredje. Få konstnärer kan få sin verksamhet att gå runt på enbart försäljning av konstverk, att försörja sig så under ett helt yrkesliv är för de allra flesta en omöjlighet. Ska intentionerna i de nationella målen, där »kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft« (Kulturutredningen

2009 – någon som minns den?) resultera i något som möjliggör konstnärlig verksamhet så måste det satsas resurser i dessa tre system. Vi översvämmas i tillägg till de statliga målen av regionala kulturplaner med ambitioner av högre klass som sällan resulterar i mer än att konstnärer inbjuds att diskutera en ny version av planen för de kommande två åren. Om det från statligt håll satsades mer på IV och från regionalt och kommunalt anslogs mer till MU så skulle det ge kraftigt förbättrade förutsättningar för att öka konstnärers intäkter. Genom en förstärkt IV får vi ett välkommet pensionstillägg och ända från försäljningstillfället en ersättning att räkna med, det är stadiga system som IV som kan hjälpa till att höja omsättningen så att ett eventuellt överskott kan gå till egna pensionsinbetalningar. Många konstnärer skulle sova bättre.

Konstnärer betalar lika stor del av sina intäkter till våra pensions- och socialförsäkringssystem som alla andra, men har väldigt liten nytta av dem. Det är inte rättvist och måste rättas till med kraftigt förbättrade förutsättningar för konstnärer att leva av intäkter från de konstverk som tillför stora värden till våra offentliga miljöer och dagligen ses av många människor. En förstärkt IV med till att börja med tio miljoner vore ett steg i rätt riktning som sedan måste följas upp med fortsatta förstärkningar. Att bygga upp ett fungerande ersättningssystem och lämna det att urvattnas efter femton år kan vi konstnärer inte acceptera.

ÅSA BERNDTSSON

5 MAJ 2013

Samtal med Social- demokraterna

»Jag har fått högar med brev från konstnärerna« sa Gunilla C Carlsson, socialdemokratisk riksdagskvinnor och tillika ordförande i riksdagens kulturutskott när BUS träffade S-gruppen i mitten av maj.

Diskussion handlade till stor del om konstnärernas svaga ekonomi och obefintliga utbyte av socialförsäkringssystemen. Vi lyfte fram den individuella visningsersättningens funktion som ett sätt att kompensera för svaga och ojämna inkomster. Under diskussionen framkom en samsynighet kring att konstnärernas inkomster måste normaliseras och att man måste arbeta sig bort från situationer där betalning inte utgår för att konstverksamheter är ofinansierade. Som

förväntat fick vi inga konkreta löften om mer pengar till IV, men vi upplevde att man delade vår inställning om problemen och att IV kan vara en del av lösningen som kompensation för svaga inkomster, låg pension, obefintlig sjukersättning etc. Sådant som anses normalt för andra i samhället att ha rätt till. Om vi bygger ut IV (och andra ersättningar) så kan vi komma en bit på väg mot acceptabla villkor för konstnärer.

Mötet med S-gruppen visade med önskvärd tydlighet att breven har gett effekt och skapat den uppmärksamhet för IV, det som vi ville uppnå. Politikerna har fått »sortera« fram IV ur den djungel av frågor de har att arbeta med och fundera på vilken inställning de har till den.

Med på mötet var också KIF och KRO.

Det här sporrar oss förstås att fortsätta vårt arbete. Både att göra ytterligare aktiviteter med medlemsstöd i och att gå vidare med politikerna. Vi har begärt att få träffa Moderaterna och Folkpartiet för att höra om de är beredda att satsa på IV. Vi behöver öka trycket med tanke på att budgetramar nu utarbetas och mycket kommer att vara bestämt redan i september.

MATS LINDBERG

Vad tycker partierna om IV?

Sedan vi lanserade vår kampanj om IV, som går ut på att man skickar e-post och/eller brev till kulturpolitiker, har gensvaret varit mycket gott. Vi har fått kopior på brev som skickats och de svar som kommit från politiker och vi har fått mycket respons genom BUS Facebooksida.

I brevet framfördes en begäran om att IV ska räknas upp med 10 000 000 kronor nästa år; följande framfördes: »Nu, så här långt före valet, skulle jag vilja veta hur du ser på frågan om den individuella visningsersättningen. Mer specifikt skulle jag vilja veta om du och ditt parti vill öka anslaget till IV med minst 10 Mkr i budgeten för 2014. För mig uttrycker ditt svar en insikt om kulturpolitikens betydelse för oss verksamma konstnärer.»

Samtliga partier (utom Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna) har svarat på brevet och så även kulturministern. Som väntat är det inga större löften som ställs ut (med ett undantag) men det ska inte tolkas negativt, tvärtom. Nu är vi på gång.

VÄNSTERPARTIET

Lars Ohly säger att de stödjer IV och att de kommer att avsätta minst 10 Mkr till IV i sitt budgetförslag. Det är ett klart och bra besked som innebär att frågan också flyttar in i budgetdiskussionerna. Riksdagen får därmed konkret ställning till om IV ska räknas upp med 10 Mkr. Ohlys besked var välkommet både i sak och i att det innebär att det kommer att bli en diskussion i kulturutskottet och riksdagskamaren. Det är ett viktigt första steg för att få ett beslut i riksdagen. Men det räcker inte med vänstern för att få en majoritet för beslutet.

MILJÖPARTIET

Det ser bra ut även från Miljöpartiets sida där Tina Ehn tackar för brevskrivarens engagemang och skriver att »många hört av sig i frågan. Jag tar med mig denna fråga till mitt partis budgetarbete. Jag kan också ställa frågan till regeringen vid lämpliga tillfällen. I miljöpartiets vårbudgetarbete blir förslagen ganska mycket en viljeinriktning, detaljbudgeten lägger vi i höst och där blir det också siffror på detaljnivå. Jag och miljöpartiet arbetar för förslag som ökar inkomstmöjligheter och trygghet för konstnärer och kulturarbetare. Så jag tar med mig denna fråga till budgetarbetet.»

Svaret är ett stöd i princip för IV och ett, även om det är försiktigt, uttalat stöd för ökat anslag. Troligen måste frågan diskuteras inom partiet innan ett löfte uttryckt i en konkret summa kan ges. Men ett bra konkret svar med en tydlig viljeinriktning.

SOCIALDEMOKRATERNA

Gunilla Carlsson, ordförande i Riksdagens kulturutskott svarar »Den individuella visningsersättningen är precis som du säger en viktig politisk fråga. Alla de ersättningsformer som finns; medverkansersättning, utställningsersättning, konstbildande utställningsersättning och visningsersättning är viktiga och ska ses i ett sammanhang. Den kampanj som ledde till MU-avtalet var mycket framgångsrik och satte fokus på viktiga frågor för konstnärer. Vi är medvetna om att många konstnärer har låga inkomster och vi vet också att det finns många frågor att arbeta med politiskt som rör de kulturellt yrkesverksamma. Vi har redan inlett vårt arbete med våra politiska prioriteringar för 2014 och framåt, och för socialdemokraterna som parti prioriterar vi övergripande frågor som rör arbete och utbildning. Exakt vilka prioriteringar vi kommer att ha inom kulturområdet kan vi inte säga idag men vi tycker frågan om hur kulturellt yrkesverksamma ska kunna försörja sig är en av de centrala frågorna inom kulturområdet.

I den socialdemokratiska budgeten anslag vi 332 miljoner kronor mer än regeringen inom utgiftsområde 17 som omfattar bl.a. kulturområdet. Inom utgiftsområdet anslag vi 10 miljoner kronor mer på anslaget 4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön/ökat stöd till bildkonstnärer, vilket avser en ökning av anslaget hos Statens Konstråd för inköp av offentlig konst.»

Även här ser vi ett konkret stöd för IV principiellt. Frågan om att öka anslaget till IV med 10 Mkr undviks delvis genom att man hänvisar till att alla stödformer är viktiga. Uppenbarligen vill man inte peka ut en klar prioriterad fråga idag utan vill vänta tills man lägger fast sin budget där man väger alla åtgärder mot varandra och de pengar som finns tillgängliga. Samtidigt anger man att man är beredd att spendera mer pengar totalt på området kultur än regeringen och att man också velat satsa 10 Mkr mer i årets budget för inköp av konst genom Statens konstråd. Optimistiskt kan det tolkas som att socialdemokraterna visst är beredda att lägga 10 mkr på IV, om inget annat kommer i vägen.

CENTERPARTIET

Per Lodenius anger att »Centerpartiet ser det som självklart att man ska få ersättning för det arbete man gör. Det handlar om att på olika sätt stötta, underlätta och skapa rimliga villkor. Vi följer hela tiden utvecklingen på kulturområdet och ser över vilka prioriteringar som behöver göras.»

Centerpartiet uttrycker ett stöd för principen om

betalning för arbete och det är förstas bra, tyvärr stannar man vid det och utvecklar inte svaret till den konkreta fråga som ställts: Stöd till IV som princip och 10 Mkr mer i anslag. Det kan tolkas som ett stöd i princip, men inget uttalande om mer pengar. Kanske naturligt för ett parti i regeringsställning?

FOLKPARTIET

Ulf Nilsson och vice ordförande i kulturutskottet anger att »Folkpartiet verkar i regeringen för att stärka kulturbudgeten och för att förbättra kulturskapares villkor. Jag tycker att det är positivt att man konstruerar ersättningsystem istället för bidragssystem, när det gäller kulturskapare, där principen är att man ska få bra ersättning för utfört arbete snarare än bidrag. Självklart kan man tänka över hur ersättningen ska bestämmas så att bildkonstnärerna får samma rätt som författarna att förhandla med staten gällande ersättningens nivå, just för att understryka att det är en ersättning. Om det bästa sättet är att höja just IV-ersättningen kontra att höja eller använda andra ersättningar, t ex MU-avtalet eller den allmänna visningsersättningen, är något som vi behöver utreda och diskutera vidare.»

Ett klart stöd till IV som princip och för ersättningar som grund för konstnärens ekonomi och även med ett resonemang om det rimliga i att man ska ha rätt att förhandla sin ersättning. Ersättningar brukar, som bekant, vara en sak som man förhandlar om. Jag läser också ut ett stöd för att öka ersättningarna till konstnärerna, men folkpartiet kan tänka sig att satsa det på utställningsersättning eller allmänna visningsersättningen genom Konstnärsnämnden. Det saknas en klar indikation om man anser 10 Mkr vara ett bra belopp.

MODERATERNA

Cecilia Magnusson lämnar ett utförligt svar (som jag redigerat nedan) där hon anger att regeringen stärkt konstnärers ställning på arbetsmarknaden genom att man förmått att värna kulturen genom en lång och djup ekonomisk kris och att jobbskatteavdrag och värnande av kulturella och kreativa näringar är viktiga förutsättningar som stärker konstnärers möjlighet att leva på sin konst. Moderaterna vill fortsatt värna det ekonomiska stödet till kulturen. Man pekar på konstnärers betydelse för samhället, inte minst ekonomiskt genom den kulturturism konsten bidrar till. Vidare pekas på Skapande skola som gett många konstnärer en breddad arbetsmarknad. Sedan besvaras

frågan mer konkret: »Du efterfrågar ett löfte till bild- och formkonstnärer inför budgetåret 2014 på ökat stöd på motsvarande 10 miljoner kronor. Jag kan inte ställa ut ett sådant löfte. Varje skattekrone skall värderas givet de behov som finns i samhället kopplat till jobb, välfärd och trygghet. Jag ska dock ta med mig frågan i de fortsatta diskussionerna kring ekonomiska satsningar. Det jag som moderat kan lova är att fortsatt värna kulturen i stort. Vi är övertygade om att detta tillsammans med en tydlig arbetslinje med stöd till småföretagande, som omfattar många konstnärer, är den rätta vägen att gå för att långsiktigt stödja svenska konstnärer och svensk kulturliv.»

Det som kan noteras här är det konkreta löftet att Cecilia Magnusson tar med sig frågan om en ökning av anslaget med 10 Mkr i de fortsatta diskussionerna kring ekonomiska satsningar. Jag tycker att det är ett positivt besked.

KULTURMINISTERN

Även Lena Adelsohn Liljeroth har fått ett stort antal brev och hon svarar att man från »regeringens sida ser vi positivt på ersättningen och känner väl till dess betydelse för verksamma konstnärer. Det är en viktig princip att konstnärerna på detta sätt kan få ersättning för utfört arbete som används av det offentliga.« Hon pekar på IV som utjämnare av inkomster över tiden som en viktig funktion. Vidare att man tillfört ersättning närmare 30 % i ökade anslag sedan 2008, samt hänvisar till att beslut i budgetfrågor (anslagets storlek) fattas i september 2013.

Sammanfattningsvis kan vi säga att alla är positiva och att vi därmed gett ett bra avtryck i vårt kampanjarbete. Det finns nu en klar insikt om att bildkonstnärerna vill ha 10 Mkr till IV och vi har flera löften om att man ska föra frågan vidare in i budgetdiskussionerna. Vi stannar förstas inte vid detta utan ska driva på arbetet för att se till att det blir verklighet.

MATS LINDBERG

Hur går vi vidare med IV?

Artikeln bredvid (Vad tycker partierna om IV?) redovisar vi hur partierna reagerat på de brev där konstnärer framför önskemål om 10 Mkr mer till IV. Svaren är positiva till IV som system men några konkreta utfästelser lämnas inte. Flera partier tar upp frågan i sitt interna arbete med sina budgetförslag och Vänsterpartiet kommer att lämna ett förslag till riksdagen. Vi har alltså kommit så långt så att Riksdagen kommer att få möjlighet att ta ställning till frågan. En viktig milstolpe är nådd.

Nu måste arbetet drivas vidare. Liksom tidigare bygger det på att konstnärerna själva är aktiva och arbetar med att påverka politikerna genom att visa vad man tycker. BUS har lyft IV-frågan utifrån två perspektiv, som i många stycken sammanfaller. Vi har hävdade att 10 Mkr mer i IV är den effektivaste åtgärden som kan genomföras för ökad jämställdhet på konstområdet, vi kan visa att det får en omedelbar och konkret effekt för unga och för kvinnor. Vi har också lyft fram IV som en inkomstförstärkning

för konstnärerna med mycket positiv effekt på socialförsäkringsområdet. Konstnärerna bidrar till socialförsäkringarna genom att betala avgifter men har själva marginell eller ingen nytta av det. IV ger en inkomstförstärkning som ökar nyttan av inbetalningarna till socialförsäkringarna och som kompenserar för ett obefintligt skydd t ex vid låg pension. Vi ska fortsätta framhålla dessa positiva sidor av IV. Vi kommer även att lyfta att konstnären arbetar och att det arbete konstnären utför/utfört ska ersättas.

Liksom fram till nu drivs arbetet i samarbete med SK, KIF och KRO. Det är avgörande att organisationerna uppträder samlat och att vi inte splittrar upp oss på olika prioriteringar och därmed skapar smitvägar för snåla politiker som struntar i konsten och konstnärerna. Nästa år samlar vi oss till ett arbete kring någon annan viktig åtgärd. Det är gemensamt vi kan förändra konstens och konstnärernas villkor.

I höst kommer vi att vända oss till konstnärerna igen för att göra en insats för IV. Läget i

diskussionerna bestämmer hur den utformas. I september kommer regeringen att i stort ha bestämt budgetramar och därefter blir det svårare att lyfta in frågor i budgeten via regering och därmed via regeringspolitikerna.

Slutligen, underskatta inte ditt samtal med politiker. Nämn att du tycker att man borde satsa på IV, fråga vad det är för problem med att öka IV eller nämn att du tycker att IV är bra. Sådana saker som kan verka banala är viktiga. Det är alltför sällan politiker hör vad konstnären själv anser och politikerna vill höra att de beslut de fattat också får resultat och uppskattas av de som berörs.

MATS LINDBERG

Överläggning med Kulturdepartementet

I mitten av maj träffade BUS tillsammans med KRO, KIF och SK kulturdepartementets tjänstemän för att diskutera IV-anlaget för budgetåret 2014. Kravet om en ökning av anslaget med 10 Mkr motiverade vi med effekten på ersättningsjämställdhet och för kompensation för låg pension för konstnärer. Den stora mängd brev som kommit in till departementet färgade dis-

kussionen och vi kunde notera ett ökat intresse för motiveringen till kravet. Tidigare år har vi fått höra hur många andra eftersatta områden det finns och hur mycket IV fått sedan starten, men nu lyssnade man på argumenten kring att konstnärerna är den lägst prioriterade gruppen i kulturanslagen. Man lämnade inget löfte om ökning, vilket är naturligt, men man avvisade

heller inte kravet och vi ser positivt på överläggningen. Vi diskuterades även utställningsersättningen och skatteavdrag för företag samt skattereduktion för privatpersoner vid inköp av konstverk.

MATS LINDBERG

Upphovsrätt på sociala medier

Det blir allt vanligare att ladda upp bilder och annat material på Facebook, Instagram, Twitpic och andra sociala medier. Fördelarna är uppenbara eftersom man på ett enkelt sätt når en stor publik och det finns möjlighet att kommentera och föra en dialog med andra användare. För en konstnär kan det dessutom innebära bra marknadsföring att synas med sina verk på dessa sidor. Det som inte alla tänker på är att man som innehavare av ett konto på ett socialt nätverk (t.ex. Facebook) har godkänt de användarvillkor som ställs upp av nätverket. När det gäller upphovsrätten till det material som laddas upp på tjänsten (t.ex. bilder) så garanterar användaren att han/hon innehar samtliga rättigheter till materialet. Ett vanligt villkor är att nätverket/företaget får en omfattande licens att använda det material som laddas upp på tjänsten. Denna licens beviljas av kontoinnehavaren i samma ögonblick som uppladdningen sker. Här bör man som upphovsman vara på sin vakt eftersom licensen kan innebära att det uppladdade materialet används av t.ex. Facebook på ett sätt som inte upphovsmannen hade tänkt sig.

Gemensamt för de stora sociala nätverken är att licensen som ges till tjänsten är icke-exklusiv, världsomspännande och »royalty free«, dvs. att upphovsmannen inte kan ställa några som helst krav på ersättning för användningen av materialet. Vanligt är även att licensen ger nätverket

rätt att överföra rättigheterna till materialet till tredje man, normalt en affärspartner till nätverket eller ett annat företag i samma koncern som nätverket. Licenserna innehåller ofta en rätt till bearbetning av det material som laddas upp. Det innebär att nätverket/företaget kan ändra i t.ex. bilder som postas på tjänsten, men sannolikt även en rätt att göra materialet tillgängligt i ett helt annat medium, t.ex. analogt. En öppen fråga är därför om ett socialt nätverk t.ex. skulle kunna trycka ett kollage av uppladdade bilder på en t-tröja och sedan sälja den?

En annan fråga som hör ihop med upphovsmannens ideella rätt är att annonser – som finansierar de sociala nätverken – kan kopplas ihop med det uppladdade innehållet. Detta framgår uttryckligen av användarvillkoren för flera nätverk. Användarvillkoren, som alltså kontoinnehavarna förväntats läsa igenom innan de godkänns, är långa juridiska dokument som inte är skrivna för att en lekman tydligt ska veta vilka rättigheter som upplåts till nätverket. Formuleringarna är svävande och gränserna för Facebooks och andra nätverks behörighet att använda de uppladdade bilderna är inte självklara. Ett viktigt syfte med att nätverket ges en licens att använda materialet är naturligtvis att tjänsten som sådan ska kunna fungera på det sätt som är avsett. Den grå zonen, och där upphovsmännen bör se upp, är de rättigheter som så att säga blir överflödiga efter att detta syfte är uppnått. Viktigt

att veta är att licensen normalt sett upphör när användaren tar bort det uppladdade materialet. Även om det inte alltid ger ett tydligt svar på vad som gäller kan det vara en god idé att faktiskt läsa igenom de användarvillkor som gäller för de tjänster som man använder. De hittas normalt på startsidan på respektive tjänst under »terms«, »privacy«, »användarvillkor« eller dylikt.

ERIK FORSLUND

zinkvit.se

